

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Studium humanitní vzdělanosti

**Vliv rodiny a jejího třídního postavení na
sportovní participaci dětí.**

Přehledová stať kvalitativních výzkumů

Bakalářská práce

Vypracoval: Milan Gerčák

Vedoucí práce: Mgr. Matouš Veselský, Ph.D.

Praha 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. 6. 2024

.....

Milan Gerčák

Poděkování

Chtěl bych na tomto místě upřímně poděkovat Mgr. Matoušovi Veselskému, Ph.D., za odborné vedení této bakalářské práce, jeho přístup, ochotu, cenné rady a trpělivost.

Obsah

Abstrakt	
Abstract	
1. Úvod	8
2. Teoretická východiska	10
2.1. Bourdieu	10
2.1.1. Sociální pole	10
2.1.2. Kapitál	11
2.1.3. Habitus	11
2.2. Proměny ve sportu a v rodičovství	12
2.2.1. Proměny organizovaného mládežnického sportu	12
2.2.2. Proměny v rodičovství aneb „jak jste toho sportovce stvořili?“	13
2.3. Kulturní logiky výchovy dětí	15
3. Metodologie	18
3.1. Žánr práce	18
3.2. Kritéria výběru.....	18
3.3. Vyhledávání studií	20
3.4. Reflexe výběru.....	21
4. Přehled výzkumů	23
4.1. <i>My mum just wants me out of the house’: the leisure lifestyles of white-working class adolescents’</i> (Andrew J. Scattergood, 2023)	23
4.2. <i>What are youth sports for? Youth sports parenting in working-class communities</i> (Ingunn Marie Eriksen & Kari Stefansen, 2022)	24
4.3. <i>Physical activity parenting practices in Ireland: a qualitative analysis</i> (Rhoda Sohun, Ann MacPhail & Ciarán MacDonncha, 2021).....	26
4.4. <i>We just thought everyone else is going so we might as well’: middle-class parenting and franchised baby/toddler swimming</i> (Georgia Allen, Phillipa Velija & Jenna Dodds, 2021).....	27
4.5. <i>The formation of classed health lifestyles during youth: A two-generational, longitudinal approach</i> (Ingunn Marie Eriksen, Kari Stefansen, Tonje Fojgstad Langnes, Kristin Walseth, 2024)	28
4.6. <i>Navigating the circles of social life: understanding pathways to sport drop-out among French teenagers</i> (Colin Gatouillat, Jean Griffet, Maxime Travert, 2020).....	30
4.7. <i>To pay or not to pay? Parents’ view of the commercialisation process in children and youth sports</i> (Stefan Wagnsson, Christian Augustsson & Martina Jordan, 2023)	31
4.8. <i>A Matter of Distinction? A Case Study Examining the Development of a Sporting Habitus Amongst Male Sixth-Form Pupils in a Private School in the United Kingdom</i> (Georgia Chapman, Steven Cock & Spencer Swain, 2024).....	32

4.9.	<i>Social class and the cultivation of capital: undergraduate PE students' socialisation in sport and physical activity</i> (Michael Roy Hobson, Rachel Sandford, Julie Stirrup, Gareth Wiltshire, 2024)	33
4.10.	<i>Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports</i> (Kari Stefansen, Ingrid Smette, Åse Strandbu, 2018)	35
4.11.	<i>Young people's experiences of parental involvement in youth sport</i> (Åse Strandbu, Kari Stefansen, Ingrid Smette & Morten Renslo Sandvik, 2019)	36
4.12.	<i>'It's alpha omega for succeeding and thriving': parents, children and sporting cultivation in Norway</i> (Patrick Foss Johansen & Ken Green, 2019)	37
4.13.	<i>'Essential assistance' versus 'concerted cultivation': theorising class-based patterns of parenting in Britain</i> (Sharon Wheeler, 2018)	38
4.14.	<i>Grandparents' contribution to a family culture of physical activity</i> (Victoria J. Palmer, 2018)	40
4.15.	<i>Gender construction in sports, family habitus and "gender régime"</i> (Christine Mennesson & Lucie Forté, 2018)	41
4.16.	<i>Social class, the elite hockey player career and educational paths</i> (Orlan Moret & Fabien Ohl, 2019)	42
4.17.	<i>Family practices among Swedish parents: extracurricular activities and social class</i> (Daniel Sjödin & Christine Roman, 2018)	44
4.18.	<i>'Every day we'd have an arranged activity, so she'd have football, swimming, dance, gymnastics': A sociological analysis of parenting and sports-based enrichment activities for the under-fives</i> (Phillippa Velija & Georgia Allen, 2024)	45
4.19.	<i>Girls in Football, Boys in Dance. Stereotypization Processes in Socialization of Young Sportsmen and Sportswomen</i> (Honorata Jakubowska & Dominika Byczkowska-Owczarek, 2018)	46
4.20.	<i>To move on... – a comparative study of Swedish adolescents in a changing sport and leisure-time landscape</i> (Suzanne Lundvall & Britta Thedin Jakobsson, 2021)	48
5.	Analýza výzkumů	50
5.1.	Charakter výzkumů a respondentů	51
5.2.	Příčiny sportovní participace dětí	51
5.2.1.	Percepce přínosů sportovní participace	51
5.2.2.	Širší souvislosti sportovní participace dětí	54
5.3.	Rodičovské praktiky	56
5.3.1.	Typy podpory	56
5.3.2.	Míra podpory	57
5.3.3.	Pohled dětí	57
5.3.4.	Genderové rozdíly	57
5.4.	Třídní rozdíly v rodičovství a sportovní participace	58
5.4.1.	Organizované aktivity	58
5.4.2.	Další rozdíly	59

5.4.3. Závěrem k třídě.....	61
5.5. Práce s teorií	61
5.5.1. Užívané pojmy.....	61
5.5.2. Autoři (Coakley, Bourdieu, Lareau)	62
5.6. Shrnutí	63
5.6.1. Nedostatky výzkumů	63
5.6.2. Závěrečná reflexe výzkumů.....	64
6. Závěr	65
Seznam literatury	68

Abstrakt

Bakalářská práce je přehledovou statí, jež se zabývá vlivem rodiny či jejího třídního postavení na sportování dětí. Jejím cílem je představit současný stav sociologického bádání o tom, jaký vliv má rodina na sportovní participaci dětí a v čem se tento vliv liší. Práce se zakládá na dvaceti dle stanovených kritérií vybraných kvalitativních studiích, jež byly vydány od roku 2018 a sdílejí tytéž teoretická východiska. Teoretická východiska včetně klíčových pojmů a autorů, ze kterých studie vycházejí, jsou popsána v teoretické části, na kterou navazuje část, v níž jsou jednotlivé studie představeny. Studie jsou následně analyzovány a podle jejich oblastí zájmu a výsledků jsou prezentována zjištění. Z analýzy vyplývá, že třídní postavení má významný vliv na způsob rodičovské výchovy a postoje rodičů ke sportu, zejména v souvislosti s organizovanými aktivitami. Tyto postoje jsou následně reprodukovány právě na děti. Záleží však též na sportovním kapitálu, kterým samotní rodiče disponují a na společenských představách o tom, co je tzv. dobré rodičovství.

Klíčová slova: sportovní participace, děti, rodičovství, fyzická aktivita

Abstract

This bachelor thesis is a review study that examines the influence of the family or its class status on children's sports participation. It aims to present the current state of sociological research on the influence of the family on children's sport participation and how this influence differs. The thesis is based on twenty qualitative studies selected according to set criteria and published since 2018, which share the same theoretical background. The theoretical underpinnings, including the key concepts and the authors on which the studies are based, are described in the theoretical section, which is followed by a section introducing each study. These studies are then analysed and findings are presented according to their areas of interest and results. The analysis reveals that class status has a significant influence on parenting styles and parents' attitudes towards sport, particularly in relation to organised activities. These attitudes are subsequently reproduced on children. However, it also depends on the sporting capital that the parents themselves possess and on societal perceptions of what so-called good parenting is.

Key words: sport participation, children, parenting, physical activity

1. Úvod

Zřejmě každého z nás, kdo v mládí sportoval, nějak ovlivňovala rodina. Rodiče nás dováželi na tréninky, nakupovali potřebné vybavení, platili členství či příspěvky. Rodiče některé z nás se sportem dokonce seznámili, některé z nás do sportu ale i nutili a někteří rodiče se o sport třeba vůbec nezajímali. Jenže co je příčinou těchto rozdílů? Jaké jsou širší souvislosti, které mají na volbu rodičů vliv a jak rodiče ke sportu přistupují? Nad těmito otázkami se zamýšlím od doby, co jsem musel se sportem, jenž byl po mnoho let mojí vášní, přestat. Můj zájem o sport však neutichl a mám mnoho otázek, které se právě se sportem pojí. Díky studiu se mi však zároveň otevřely možnosti, jak tyto otázky nahlížet i vědecky a právě jednu z takových otázek budu chtít v mojí bakalářské práci řešit. Chci zde zkoumat to, jaký je vliv rodiny na sportování dětí, v čem se může lišit, jak se může projevat a zda v tom nějak figurují sociální nerovnosti.

Dosavadní empirické výzkumy potvrzují, že rodina či rodinné zázemí jsou jedním z podstatných faktorů ovlivňujících sportování dětí či socializaci dětí do sportu (Valjent & Flemer, 2010). Vztah ke sportování dětí se však v průběhu posledních desítek let pod vlivem širších společenských událostí mění (Coakley, 2007), a tak je třeba této oblasti věnovat stále dostatek pozornosti. Tyto jevy jako je růst mládežnického sportu, jeho komercializace a s tím spojené i odlišné vnímání sportu ze stran rodičů se zároveň netýkají všech rodin stejnou měrou. V přístupech rodičů jsou totiž nalézány rozdíly v závislosti na třídním postavení.

Pokud by toto mělo být představením tématu, jednalo by se o téma značně široké a tedy obtížné uchopitelné. Proto je cílem této přehledové statě mapovat studie, které se tématem o vlivu rodiny či jejího třídního postavení na sportování participaci dětí nejenom zabývají, ale zároveň se k tématu vztahují z podobných teoretických zakotvení a využívají podobné kvalitativní metodologické postupy. Teoretickým zakotvením je v této práci Pierre Bourdieu, na jehož konceptech se zakládá mnoho nedávných studií, jež byly zaměřené na roli třídy ve sportu (Craig, 2016). Ovšem do oblasti rodičovství nejen z perspektivy celospolečenských změn přispívá do vědeckých debat také jeden z nejvýznamnějších sociologů sportu Jay Coakley, jenž byl ve snaze neopomenout studie z jeho díla vycházející, zahrnut do teoretických východisek jakožto „alternativa“ též.¹ Zkoumané studie tak musely splňovat jak zájem o poměrně široce vymezené téma, tak ale zároveň poměrně úzce vymezené teoretické zakotvení a metodologii.

¹ Bližší informace o metodologii či kritériích výběru jsou popsány v metodologické části.

Cílem práce tak bude zjistit, jak ke zkoumanému tématu v posledních letech přistupuje sociologie, jaké faktory ovlivňují rodinu a její vztah ke sportu, jakou roli v tom hraje třídní postavení a jak se v tomto ohledu využívají koncepty Bourdieua a Coakleyho.² Právě představením základních konceptů tohoto francouzského autora začíná teoretická část této práce. V té budou představena i další témata, ke kterým se zkoumané studie vztahují. Jde o fenomén „dobrého rodičovství“, třídní odlišnosti v rodičovství ve vztahu ke sportu nebo též o již zmíněný růst mládežnického sportu.

Ve druhé části bude představena metodologie. Bude zde tedy popsán jak žánr přehledové stati, tak též kritéria pro vyhledávání příslušných studií, dále samotný postup vyhledávání a také závěrečná reflexe výběru, v níž budou zmíněny určité problematické aspekty výběru empirických výzkumů, potažmo limity celé práce.

Třetí část nabídne přehled 20 výzkumů, které byly na základě kritérií vybrány. Ve zkratce budou zmíněna teoretická východiska studií, dále klíčové koncepty, ze kterých studie čerpají, užitá metodologie a popsán bude též výzkumný vzorek. Závěrům, ke kterým studie docházejí, bude pro jejich důležitost věnován větší prostor.

Ve čtvrté části bude představena analýza zkoumaných studií. Popisována budou čtyři hlavní témata, kterým se empirické výzkumy věnovaly. První, zaměřené na samotné příčiny sportování dětí a rodičovské angažovanosti, odhalí jak pohledy samotných rodičů na přínosy sportování, tak též sociokulturní prostředí, které volby rodičů ohledně například přihlašování dětí do sportu ovlivňuje. V další části budou představeny praktiky rodičů, které rodiče uplatňují v rámci podporování svých dětí ve sportování. Poukázáno bude na odlišnosti v typech podpory, její míře či na odlišnosti genderové. Příčiny i praktiky však může ovlivňovat třídní postavení, a proto bude další část věnována samotným třídním rozdílům. Čtvrté téma se bude zabývat prací s teorií. Představeny budou jednak pojmy, které studie používaly k zachycení rodinného kontextu ve vztahu ke sportu. A jednak zjištění týkající se samotných autorů, z nichž studie vycházely.

Analytická sekce kromě těchto čtyřech hlavních témat však zároveň obsahuje i další dvě části. Jedna, úvodní, shrnuje charakter výzkumů a také respondentů. A druhá, závěrečná, stručně shrnuje zjištění analýzy a poukazuje na určité nedostatky, které současné studie mají.

² Příjmení Bourdieua se napříč vědeckou obcí skloňuje různě. V této práci byl vybrán způsob skloňování podle vzoru pán.

2. Teoretická východiska

V této části jsou představena teoretická východiska, jež se pojí se třemi klíčovými autory této práce. Zatímco u popisu základních konceptů Bourdieua jsou využity i některé sekundární zdroje, v částech zabývajících se dílem Coakleyho a Lareau jsou využity pouze zdroje primární.

2.1. Bourdieu

Francouzský sociolog a antropolog Pierre Bourdieu v poslední třetině minulého století ve svých pracích představil teorii praktik, jež se stala v sociálních vědách přelomovou. Bourdieu je jedním z autorů tohoto období, který svou teorií usiloval o překonání opozic „klasické“ sociologie v podobě struktury a aktérství či perspektivy objektivní a subjektivní (Růžička & Vašát, 2011, s. 129).³ Koncepty, na nichž se zakládá tato teorie a také řada zkoumaných studií, jsou pole, habitus a kapitál. Právě ty jsou v následujících odstavcích přiblíženy.

2.1.1. Sociální pole

Rozmístění v sociálním prostoru, tedy ve společnosti, je dle Bourdieua (1998) vztahovou záležitostí. Samotnou distinkcí, což je název jednoho z jeho nejvýznamnějších děl, právě na tuto „vztahovost“ odkazuje. Pozice jedince ve společnosti se dle prezentovaného teoretického modelu odvíjí jak od celkového množství kapitálu, tak také od složení typů kapitálu (Bourdieu, 1998, s. 13–14). Sociální pole ale není konceptem vztahujícím se na celou společnost, naopak se ve vyspělých společnostech aktéři nacházejí v několika sociálních polích zároveň. V každém z těchto polí fungují určitá vlastní pravidla a v každém z nich dochází k určitému typu distribuce kapitálu. V těchto jednotlivých polích však zároveň probíhá neustálý boj o získání lepší pozice, než kterou aktéři na základě specifické distribuce kapitálu zastávali doposud (Růžička & Vašát, 2011, s. 130). Takových polí je tedy v naší společnosti mnoho, hovořit můžeme také například o poli „sportovním“, ve kterém se dle Bourdieua (1978, s. 826) odehrává boj mimo jiné o definice legitimní sportovní praxe nebo se takový boj může týkat též „legitimního těla“ či „legitimního užívání těla“.

³ Pokud to bylo možné, odkazy či parafráze v textu této práce obsahují kromě jména autora a roku vydání též stranu či strany příslušného textu. Ačkoliv může jít o nezvyklý postup, považuji to za známku transparentnosti a zároveň to může pomoci čtenářům při hledání odkazovaných částí článků.

2.1.2. Kapitál

Jak již bylo řečeno, pozice v sociálním prostoru se odvíjí od toho, kterými typy a jakým objemem kapitálů aktér disponuje. Kapitál je pro Bourdieua určitou „formou moci, schopností jedinců či skupin ovlivňovat, měnit či ovládat situace“ (Tomlinson, 2004, s. 168).

V teorii se objevují tři, případně čtyři základní podoby kapitálu. Kulturní kapitál Bourdieua rozlišuje na vtělený, objektivizovaný a institucionalizovaný. Se ziskem či „akumulací“ ztělesněného kulturního kapitálu se pojí určité osobní náklady, jde o určité dispozice s člověkem či jeho tělem spjaté. V rámci objektivizovaného kulturního kapitálu se jedná o hmotné přenositelné předměty typu knih či třeba obrazů. Institucionalizovaná podoba pak spočívá v uznání získaného kapitálu skrze například akademickou kvalifikaci (Bourdieu, 1986, s. 17–21).

Kromě kulturního Bourdieua pracuje též s kapitálem ekonomickým, jenž spočívá ve jmění či penězích. Tento typ kapitálu se ve sportovní participaci dětí projevuje jako klíčový. Stejně tak se studie opírají o sociální kapitál, jenž se zakládá na sociálních sítích, kterými člověk disponuje. Sociální kapitál je tak vysoký, jak velké tyto sítě jsou a jakým množstvím jiných kapitálů tyto kontakty disponují (Bourdieu, 1986, s. 21–24). Dále je též popisován „atypický“ symbolický kapitál, který spočívá v „zužitkování“ jiné formy kapitálu k tomu, aby člověk získal ve společnosti uznání a tedy také moc (Růžička & Vašát, 2011, s. 130).

Nejedná se však pouze o tyto formy, můžeme se v textech vycházejících z Bourdieua setkat například s kapitálem vzdělanostním (např. Moret & Ohl, 2019; Tomlinson, 2004) nebo také s kapitálem sportovním (Stefansen a kol., 2018; Wheeler & Green, 2014), který lze chápat jako specifickou formu vtěleného kulturního kapitálu, jež spočívá v „silné zálibě v pohybových aktivitách“ (Dowling, 2015, s. 8 in Stefansen a kol., 2018), kterou mohou reprodukovat rodiče (Stefansen a kol., 2018, s. 164).

2.1.3. Habitus

Podle toho, jakou pozici aktéři v sociálním prostoru zastávají, se formuje tzv. habitus. Na základě habitu mají aktéři určité dispozice čili předpoklady k tomu vnímat, myslet a jednat ve světě určitým způsobem. Jedinci si tyto způsoby vnímání, myšlení a jednání osvojují, a tak se habitus stává „internalizovanou sociální pozicí“ (Růžička & Vašát, 2011, s. 131). Lidé pak podvědomě dělají taková rozhodnutí, která jsou pro jejich třídu vlastní či příslušná (Craig, 2016). Proces „učení se“ habitu jakožto určitému „vkusu“ či „chuti“ probíhá v rámci socializace, ve které, nebo alespoň v její primární fázi, hraje klíčovou roli právě rodina a v souvislosti s osvojováním habitu zejména rodiče (Wheeler & Green, 2014,

s. 280).⁴ Děti pak internalizují postoje svých rodičů, a to i ve vztahu ke sportu a fyzické aktivitě, jak bude ukázáno v dalších částech práce.

Ve studiích, které jsou v tomto přehledu rozebrány, se v této souvislosti využívá také koncept „rodinný habitus“, a to však způsobem, jak jej formuluje Dukes a Coakley (2002). Proto je tento pojem rozebrán až v následující části teorie.

Habitus se však pojí též s pojmem „doxa“. Tento pojem označuje každodenní společenské zkušenosti, které jedinci vnímají jako samozřejmé (Chapman a kol., 2024). Jedinci pak přijímají určité normy či „tiché předpoklady“ v tom kterém sociálním kontextu (Bourdieu, 2005, s. 37 in Chapman a kol., 2024).

Dle Bourdieua však aktéra nelze nahlížet pouze jako pasivního příjemce toho, co mu diktuje struktura. Habitus je sice utvářen strukturami, struktury jsou však zároveň utvářeny aktérovým jednáním, a to je zase ovlivňováno jeho habitem (Růžička & Vašát, 2011, s. 132).

2.2. Proměny ve sportu a v rodičovství

V této části bude mimo jiné rozebrán pojem rodinný habitus sociologa sportu Coakleyho (2006), respektive Dukese a Coakleyho (2002), jenž je rozpracováním konceptu habitu Bourdieua. Pojem umožňuje mapovat širokou oblast vztahu ke sportu nejen rodičů, ale celé společnosti, a tak je třeba, abychom si nejprve představili oblasti, které pojem může reflektovat.

2.2.1. Proměny organizovaného mládežnického sportu

Coakley (2007) poukazuje celkem na pět společenských proměn, které měly vliv na růst a popularizaci organizovaného mládežnického sportu ve Spojených státech. První spočívá v tom, že narostl počet rodin s oběma pracujícími rodiči mimo domov, což vedlo k vyšší poptávce po organizovaném sportu, který vedou jiní dospělí. Druhá proměna, jež je níže detailněji rozebrána, se týká změn ve vnímání toho, kdo je „dobrým rodičem“. Tím se stává od 80. let minulého století ten, kdo je schopen zodpovídat za „místo pobytu a jednání“ svých dětí 24 hodin denně, každý den v týdnu (Coakley, 2007, s. 123). Rodiče pak organizovaný sport upřednostňují, protože se koná pod dohledem dospělých a protože nabízí předvídatelný rozvrh. Třetí popisovaná proměna se týká toho, že neformální a nestrukturované aktivity dětí se v myslích rodičů i společnosti pojí s tím, že se děti mohou

⁴ Wheeler a Green (2014) používají ve spojení s osvojováním si habitu a určitého vztahu ke sportu slovo „taste“.

dostat do problémů. Organizovaný sport se tak stává před těmito typy aktivit upřednostňovaným. Čtvrtá proměna navazuje na třetí, rodiče totiž spatřují ve „světě venku“ nebezpečí, před kterým se své děti snaží prostřednictvím zapojení do organizovaných aktivit chránit. Poslední, pátá proměna se vztahuje k tomu, že se profesionální sport v současné společnosti zviditelňuje a v rámci kultury je navíc vysoce ceněný (Coakley, 2007, s. 123–124).

Tyto změny však vedly nejen k popularizaci organizovaného sportu, ale též k proměnám ve sportu samotném. Organizovaný sport se totiž zprivatizoval, začal klást větší důraz na „etiku výkonnosti“ a stal se i díky vyšší poptávce serióznějším. Jedním z následků oné privatizace a komercializace je reprodukce nerovností, protože participace v takových klubech závisí mimo jiné na ekonomických zdrojích (Coakley, 2007, s. 124–127). Participace v organizovaném sportu se tak stala kulturně nejen ceněnou, ale též očekávanou činností. Rodiče pak ve snaze naplnit kulturní očekávání své děti do takových aktivit přihlašují (Coakley, 2010, s. 18). S výše popsányi změnami se tedy proměňuje jednak mládežnický sport a jednak samotné rodičovství, jemuž se věnuji v následující sekci.

2.2.2. Proměny v rodičovství aneb „jak jste toho sportovce stvořili?“

Zatímco v dřívějších dobách byl úspěch dítěte ve sportu spojován s pocity hrdosti nebo štěstí, dnes se i například v médiích rodiče považují za strůjce úspěchu (Coakley, 2010). Coakley ve svých pracích (např. 2010) pro demonstraci radikálních změn v rodičovství a sportu prezentuje příklad ze svého života, který je natolik trefný, že si jej zde dovoluji citovat:

Když jsem jako mladý sportovec vynikal, ostatní rodičům říkali: „Máte štěstí, že máte Jaye za syna.“ O generaci později, když můj syn a dcera vynikali v tenise a hráli v regionálním finále smíšené čtyřhry na US Open (amatérská divize), lidé často prohlašovali: „Musíte být na své děti pyšní.“ Když však dnes dítě vyniká ve sportu, rodiče se ptají: „Jak jste toho sportovce stvořili?“. O štěstí nebo hrdost už nejde, protože rodiče jsou dnes považováni za strůjce úspěchu dítěte (s. 18).

Tyto úspěchy se stávají symbolem toho, jak morální rodič je. Rodiče, kteří jsou za činy a úspěchy svých dětí zodpovědní, získávají v případě úspěchů dítěte na morální hodnotě, a dokonce se s nimi ostatní rodiče radí (Coakley, 2006). Výrazně se tak proměňuje to, co to znamená být „dobrým rodičem“ (Coakley, 2010). Změny, které se sportu týkají, reflektuje již zmiňovaný pojem rodinný habitus.

Ten dle definice obsahuje jak představy rodičů o sportu, tak také jejich praktiky. Navíc umožňuje zohlednit kulturní a strukturální faktory včetně, které byly popsány výše a které

mají na volby rodičů ve vztahu ke sportování dětí vliv (Dukes & Coakley, 2002, s. 193). Obsahuje nejen představy o tom, že rozvoj dítěte je důležitý a že závisí na činnosti rodičů, ale též o tom, že rozvoje se nejlépe dosáhne prostřednictvím výše popisovaných organizovaných sportů. V těchto sportech děti navíc mohou získat sociální kapitál a začlenit se tak do skupiny. A stejně tak kapitál kulturní v podobě znalosti konkurenčního prostředí. Rodiče berou účast dětí natolik vážně, že se jsou ochotni vzdát jiných aktivit, jsou ochotní za tyto aktivity platit a jsou na nich přítomni (Coakley, 2006; Dukes & Coakley, 2002). Když děti sportují, mají rodiče pocit, že plní své rodičovské povinnosti. Pokud ale do svých dětí neinvestují, považuje se to za morální selhání.

Považování organizovaného sportu za ideální prostředek k dosažení rozvoje dětí s sebou však nese též jistá negativa. Organizovaný sport je totiž mezi rodiči populární i kvůli tomu, že v nich lze snadno spatřit postupný progres, ať už v podobě dosahování různých „barev pásků“ nebo různých úrovní. Rodiče pak posuzují dítě jen podle dosažených úspěchů a podle těchto dílčích sportovních úspěchů jsou děti odměňovány. Rodičovská podpora se pak redukuje pouze na tento typ odměňování. Takové odměňování umožňuje navíc to, že participace v organizovaných sportovních programech je natolik viditelná, že umožňuje se srovnávat s vrstevníky (Coakley, 2006). Tím, že se děti účastní organizovaného mládežnického sportu a tím, že takové aktivity rodiče upřednostňují před aktivitami neorganizovanými, se zároveň může potlačovat dětská kreativita, autonomie či spontánnost (Dukes & Coakley, 2002, s. 195). Dále také Coakley (1992) zmiňuje problém „vyhoření“, ke kterému jsou náchylní ti lidé, kteří „konstruovali jen identitu sportovce“ a kteří se nevěnovali i jiným oblastem sociálního života. I tento jev tak může být negativním následkem rozvoje mládežnického sportu a s tím spojených proměn v samotném vnímání těchto typů aktivit.

Na závěr je třeba konstatovat několik věcí. Nejprve to, že se rodičovství může lišit podle genderu, a to jak podle genderu dětí, tak i rodičů. Zatímco otcové jsou těmi, kteří se aktivněji zapojují do sportování, například prostřednictvím strategických rad nebo rozhovorů s trenéry, tak matky bývají zapojené skrze záležitosti typu vaření, praní sportovního oblečení nebo dovážení na tréninky (Coakley, 2006). Otcové se ve sportu, jakožto v prostředí, v němž často mají potřebné znalosti, cítí být jako rodiče kompetentní, což Coakley (2006) nahlíží jako příčinu genderové rozdílnosti v angažovanosti.

Dále je třeba upozornit na to, že Coakley se ve svých pracích vztahuje k americkému kontextu, který se jistě od evropského prostředí může v jistých oblastech odlišovat. Nicméně, Wheeler a Green (2014, s. 280) poznamenávají, že například nárůst sportování

mladých lidí se týká celého vyspělého světa včetně Evropy.

A navíc je třeba říci, že rodičovství se může lišit též na základě třídního postavení. Ačkoli rodinný habitus již z podstaty pojmu implikuje návaznost na třídní příslušnost, nejsou třídní rozdíly a rodina či rodičovství ve zde zmiňovaných Coakleyho dílech rozebrány do takové míry, jako je tomu u autorky Lareau. Proto je třeba v následující, a zároveň poslední, teoretické části zahrnout studii Lareau (2002), jež se stala přelomovou a jež se i v tomto přehledu ukázala jako velice vlivná.

2.3. Kulturní logiky výchovy dětí

Lareau (2002) prostřednictvím terénního výzkumu pozorovala třídní rozdíly v typu výchovy mezi rodiči střední a rodiči dělnické, případně nižší třídy. Na základě analyzovaných dat následně pojmenovává dva odlišné způsoby výchovy. Zatímco typ „koordinované kultivace“ je typický pro rodiče střední třídy, „dosažení přirozeného růstu“ je typickým způsobem výchovy rodičů dělnické třídy. Rozdíly autorka nachází zejména ve třech oblastech, kterými jsou: organizace každodenního života, užívání jazyka a sociální vazby. V rámci organizace každodenního života bylo pro rodiče ze střední třídy typické, že své děti zapojovali do více aktivit a děti pak měly bohatší rozvrh zejména na placené organizované aktivity.

Co se týče používání jazyka, zde rodiče ze střední třídy své děti nabádali k tomu, aby argumentovaly. Konverzace mezi dítětem a rodičem byly delší (v porovnání s rodinami z dělnické třídy), rodiče je rozvíjeli a zakládaly se nejen na vyslechnutí, ale též na zpovídání. Zatímco v otázkách zdraví a bezpečnosti rodiče používali direktivy, v jiných oblastech mohly děti vyjednávat a rodiče se požadavkům dětí také častěji přizpůsobovali. Pro sociální vazby těchto rodin platilo, že děti nacházely přátele zejména ve škole nebo organizovaných aktivitách, což vedlo k tomu, že byly v kontaktu především s dětmi stejného věku. V případě rodinných vztahů platilo, že široké rodinné vazby nebyly tak silné (Lareau, 2002). Pro porovnání s rodinami z dělnické třídy slouží Tabulka 1.

Zatímco v rámci koordinované kultivace se tedy rodiče cíleně snažili o to, aby se dítě rozvíjelo, zejména prostřednictvím organizovaných aktivit, tak u rodičů z dělnické třídy platilo, že svým dětem ponechávali ve způsobu trávení volného času větší „volnost“ a snažili se zajistit především základní životní potřeby. Následkem odlišných způsobů výchovy mají děti odlišný přístup k autoritám či institucím. Autorka též zdůrazňuje, že je potřeba nepovažovat ani jeden z přístupů za lepší a že je třeba ocenit i rodiče z dělnické třídy, kteří

své děti podporují i životním překážkám navzdory (Lareau, 2002). Dále je též třeba uvést fakt, že se rasa či etnická příslušnost, kterou autorka zkoumala taktéž, neukázala v souvislosti s výchovnými styly jako vlivný faktor.

Na závěr si dovoluji přiložit dvě převzaté, upravené a přeložené tabulky. Zatímco první (Tabulka 1) slouží jako shrnutí dvou probíraných přístupů k výchově dětí, se kterými budou v následujících částech pracovat zkoumané studie, druhá (Tabulka 2) zobrazuje odlišné mimoškolní aktivity chlapců podle třídní příslušnosti, na čemž je možné spatřit výrazné rozdíly v počtu a typu aktivit organizovaných a neformálních na základě třídního postavení rodiny.

Tabulka 1. Shrnutí rozdílů výchovných přístupů

Pozorovaná dimenze	Přístup k výchově dětí	
	Koordinovaná kultivace	Dosažení přirozeného růstu
Klíčové prvky každého z přístupů	Rodič aktivně podporuje a hodnotí nadání, názory a dovednosti dítěte	Rodič se o dítě stará a umožňuje mu růst
Organizace každodenního života	Dospělí organizují více volnočasových aktivit dětí	Dítě „se stýká“ zejména s příbuznými
Používání jazyka	Odůvodňování/direktivy Dítě zpochybňuje tvrzení dospělého Rozšířené vyjednávání mezi rodiči a dítětem	Direktivy Dítě se jen vzácně táže nebo zpochybňuje rodiče Dítě obecně přijímá rodičovy direktivy
Sociální vazby	Slabé rozšířené rodinné vazby Dítě většinou ve skupině homogenního věku	Silné rozšířené rodinné vazby Dítě většinou ve skupině heterogenního věku
Intervence v institucích	Kritika a intervence vůči chování dítěte Vychovávání dítěte k samostatnému jednání	Závislost na institucích Pocit bezmoci a frustrace Konflikt mezi výchovnými postupy doma a ve škole
Důsledky	Vzniká pocit oprávněnosti na straně dítěte	Vzniká pocit omezení na straně dítěte

Zdroj: Lareau (2002, s. 753)

Tabulka 2. Participace chlapců v mimoškolních aktivitách

Jméno chlapce/rasa/třída	Aktivity organizované dospělými	Neformální aktivity
<i>Střední třída</i>		
Garret Tallinger (bílá)	Fotbalový tým Cestující fotbalový tým Baseballový tým Basketbalový tým (léto) Plavecký tým Piano Saxofon (skrže školu)	Hraje si se sourozenci na dvoře Sleduje televizi Hraje počítačové hry Přespávání s přáteli
Alexander Williams (černá)	Fotbalový tým Baseballový tým Komunitní sbor Kostelní sbor Nedělní škola Piano (Suzuki) Školní hry Kytara (skrže školu)	Zakázaná televize Příležitostně si hraje venku s dvěma dalšími chlapci Navštěvuje přátele ze školy
<i>Dělnická třída</i>		
Billy Yanelli (bílá)	Baseballový tým	Sleduje televizi Navštěvuje příbuzné Jezdí na kole Hraje si venku na ulici Tráví čas s dětmi ze sousedství
Tyrec Taylor (černá)	Fotbalový tým Prázdninová biblická škola Nedělní škola	Sleduje televizi Hraje si venku na ulici Projížděky na kolech se sousedy Navštěvuje příbuzné Chodí do bazénu
<i>Podtřída⁵</i>		
Karl Greeley (bílá)	Chodí do bazénu Venčí sousedova psa	Sleduje televizi Hraje Nintendo Hraje si se sourozenci
Harold McAllister (černá)	Studium bible v sousedově domě (příležitostně) Biblický kemp (1 týden)	Navštěvuje příbuzné Hraje si s míčem se sousedy Sleduje televizi Sleduje videa

Zdroj: Lareau (2002, s. 762)

⁵ Lareau zde používá termín „poor“, zmiňuje však, že pro příslušnou třídu mohla použít též termín „underclass“, tedy „podtřídu“.

3. Metodologie

V metodologické části je představen nejen žánr této bakalářské práce, ale též kritéria výběru. Dále je popsán nejen proces vyhledávání relevantních studií, ale i proces formování celé práce. Závěr této části obsahuje vlastní reflexi výběru, kde jsou nastíněny jak pozitivní stránky zvolených kritérií, tak také limity.

3.1. Žánr práce

Jak již bylo zmíněno a jak je patrné také z názvu práce, žánrem této bakalářské práce je přehledová stat'. Šanderová a Miltová (2005, s. 76) ji definují jako „souhrn dosavadního poznání ve vybrané problematice“. Do práce tak mají být zahrnuty studie, které se určeného tématu týkají, ty jsou následně uspořádány, porovnávány a zhodnoceny. Mareš (2013) popisuje oblasti, v nichž se od sebe přehledové statě mohou odlišovat. Těmi jsou zaměření přehledu, cíle přehledu, zvolený přístup, obsah přehledu a uspořádání přehledu.

Zaměřením této práce je přehled výsledků řady výzkumů a nejde tedy o přehled, jenž by srovnával metodologické přístupy či praktické aplikace výsledků. Co se týče cíle, tím je v tomto přehledu „integrování dosavadních poznatků“, což spočívá ve shromažďování dosavadních výzkumů a následném hodnocení i shrnutí jejich zjištění. V souvislosti se zvoleným přístupem je pro moji bakalářskou práci určen tzv. neutrální výklad. Dle Mareše (2013, s. 433) spočívá v tom, že „autor přehledu interpretuje jednotlivé výzkumy tak, aby nezkreslil názory výzkumníků“. Dále, v rámci obsahové podoby přehledu, je zvolen kompletní přehled prací, které se danému tématu věnují, ale zároveň se jedná o práce, které nejsou pracemi kvalifikačními. Pátou oblastí je „uspořádání“ přehledu, přičemž tento přehled, respektive jeho analýza, je strukturována podle konceptů či klíčových kategorií (Mareš, 2013, s. 433).

3.2. Kritéria výběru

Ještě než se budou rozebírat samotná kritéria, dovoluji si na úvod poněkud osobnější popis procesu formování této práce. Název tohoto přehledu totiž implikuje poněkud širokou oblast. A tak tomu i v „počátku formování“ této práce bylo. Téma bylo příliš obsáhlé na to, aby bylo postihnutelné. Aby ovšem byla oblast tématu „zvládnutelná“ (Šanderová & Miltová, 2005, s. 78), bylo nutné zvolit taková kritéria, která téma dostatečně vymezí. Zúžit téma je důležité i pro samotného autora práce, jak řekl Eco (1997, s. 33): „čím více se zúží

předmět výzkumu, tím lépe se dá pracovat a tím snadněji se také kráčí k cíli.“ Soustředil jsem se tedy na volbu kritérií, která by téma měly zúžit, aby téma nebylo „ani příliš úzké“ a ani „příliš široké“ (Šanderová & Miltová, 2005, s. 78), s co největší obezřetností. I přes počáteční problémy se však domnívám, že se podařilo zvolit taková kritéria, jež téma, které se zakládá na problematice sociálních nerovností a sociologie sportu, umožnila zkoumat. S oběma zmíněnými tématy jsem se seznámil během mého studia na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy prostřednictvím jedinečných kurzů pana doktora Špačka a pana doktora Veselského. V souvislosti se sociálními nerovnostmi jsem poznal teorii Bourdieua a v rámci rešerše zamýšleného tématu jsem se seznámil s některými poznatky sociologa sportu Coakleyho. Například jsem zjistil, že v rámci problematiky rodiny a sportu Coakley rozvíjí Bourdieův koncept habitu, což je nicméně popsáno v teoretické části práce.

Na základě výše popsaného „procesu poznání“ bylo zvoleno kritérium, které mělo na výběr studií ten zřejmě největší vliv. Tímto kritériem byl požadavek, aby studie sdílely tytéž teoretická východiska. Přesněji řečeno bylo podmínkou pro zařazení to, aby studie, které se určeným tématem zabývají, při nejmenším odkazovaly na Bourdieua a jeho základní koncepty, jež jsou popsány v teoretické části této práce. Zařazení tohoto autora sledovalo snahu o provázání tématu se sociálními nerovnostmi, případně s reprodukcí vztahu ke sportu v podobě reprodukce „habitu“ v rodině. Právě v souvislosti s vlivem rodiny na sportovní participaci dětí byl však na základě rešerše literatury zařazen jako „alternativa“ k Bourdieuovi také Coakley. Jak již bylo popsáno v teoretické sekci práce, v článcích, s nimiž jsem se v průběhu rešerše seznámil, Coakley ke zkoumané problematice přistupuje prostřednictvím konceptů, které vycházejí z Bourdieua (Dukes & Coakley, 2002; Coakley, 2006; Coakley, 2010). V jiných pracích Coakley (2007) navíc nabízí porozumění širším společenským či kulturním proměnám, jež ovlivňují sportování dětí a volby uvnitř rodiny s tím spojené. Zařazení Coakleyho tak bylo a je považováno nejen za vhodnou, ale pro dané téma za zásadní variantu. Aby tedy studie mohla být do tohoto přehledu vybrána, musela odkazovat alespoň na jednoho ze zmíněných autorů.

Další kritérium spočívalo v tom, že se vybírané studie měly vztahovat pouze na Evropu, respektive jejich empirické výzkumy měly být zaměřeny na rodiny z evropských zemí. Protože je cílem této práce podat „přehled současného stavu bádání“ (Mareš, 2013, s. 435), bylo dalším kritériem časové období. Do bakalářské práce tak byly zahrnuty pouze ty studie, které byly vydány v roce 2018 nebo déle. Snahu zkoumat současné bádání lze spatřit

na dodatečném zařazení jedné studie z dubna tohoto roku.⁶ Dalším kritériem byla též metodologie. Studie, aby mohly být do tohoto přehledu zařazeny, musely mít kvalitativní povahu.⁷ Kvalitativní metodologie byla vybrána proto, aby se porozumělo „barvitosti a vrstevnatosti (sociálního) světa“ (Novotná a kol., 2019, s. 30). Jde tak o volbu, která sleduje snahu o porozumění jednotlivým aspektům rodinného života, zejména rodičovství, ve vztahu ke sportování dětí, a to například v podobě vnímaných přínosů sportu ze stran rodičů. Kritériem byl též jazyk, v tomto případě jazyk anglický, v němž musely být studie psány, aby mohly být do přehledu zařazeny.

Shrnutí kritérií výběru:

- Jen studie zaměřené na téma sportování dětí, jejich rodinu či rodinné zázemí
- Jen studie zkoumající téma ze sociologické perspektivy
- Jen studie, které alespoň jednou odkazovaly na jednoho ze dvou určených autorů
- Jen studie, které se zaměřovaly na Evropu
- Jen studie vydané od roku 2018
- Jen studie s empirickým výzkumem kvalitativní povahy
- Jen studie publikované v anglickém jazyce

3.3. Vyhledávání studií

Studie byly po stanovení kritérií vyhledávány prostřednictvím portálu Google Scholar. Vyhledávání obsahovalo kódy či jejich variace, které jsou zobrazeny v tabulce níže (Tabulka 3). Využívány byly taktéž vyhledávací operátory „OR“ a „AND“. Počet vyhledaných studií byl 1 070,⁸ na základě názvů, případně abstraktů bylo v rámci dlouhodobého a zevrubného procesu vyhledávání vybráno 62 studií, které byly následně hlouběji zkoumány. I navzdory používaným kódům se objevovaly studie, které nevyhovovaly všem požadavkům pro zařazení. Vyřazeny tak byly ty studie, které se fenoménu rodiny týkaly jen okrajově nebo se ani z části nevěnovaly dětem. Zároveň byly vyřazeny veškeré kvalifikační práce a studie, které nebyly sociologické povahy. Stejně tak nebylo v zájmu tohoto přehledu zahrnout

⁶ Jedná se o studii Velija a Allen (2024).

⁷ Coakley (1992) například tvrdí, že účast či neúčast ve sportu je ovlivněna mnoha faktory, kterým nelze porozumět prostřednictvím kvantitativních metod.

⁸ Vyhledávání se lišilo na základě využitých kódů a klíčových slov. V rámci zužování tématu se z desítek tisíc vyhledávaných výsledků studie dostala na minimum 251 studií.

studie, které se věnovaly vztahu rodiče a trenéra. Nakonec bylo vybráno 20 studií, které se věnují dětem, jejich sportování a rodině, zejména rodičům.

Tabulka 3. Vyhledávané kódy

"sport participation" OR "physical activit*" OR sport AND Bourdieu OR Coakley AND children OR youth OR kids AND parent OR paternal OR maternal OR parenting AND family AND Class AND Sociology OR sociological AND "sport sociology" OR "sociology of sport" AND "qualitative study" OR "qualitative data" OR "qualitative research" OR qualitative

Zdroj: Vlastní zpracování

3.4. Reflexe výběru

Kritérií výběru je, jak vidno, poměrně hodně. Sleduje to však několik jasných cílů. Zprv je pro podání vyčerpávající přehledu potřeba, aby odpovídajících studií nebylo přespříliš. Zadruhé, byla vybrána taková kritéria, jež umožňují „ponechat“ zkoumané téma poměrně široce definované jako „vliv rodiny a jejího třídního postavení na sportovní participaci dětí“. Studie sdílející tytéž východiska, vztahující se na tutéž oblast a vycházející ze stejného typu metodologie pak bylo možné, ač s obezřetností, mezi sebou porovnávat ať už byly předmětem zkoumání děti předškolního věku či děti starší. Stejně tak téma nemuselo být díky výše popsaným kritériím redukováno na organizovaný či volnočasový sport, ba naopak je záměrem zkoumat obecně vztah ke sportu či fyzické aktivitě. Ačkoliv se studie vztahují především k organizovanému sportu, jehož proměny a dopady těchto proměn jsou zahrnuty i v teoretické části, tak by redukce tématu například pouze na organizovaný sport mohla mít za následek opomenutí studií, které jsou pro dané téma relevantní. Stručně řečeno bylo díky zvoleným kritériím možné analyzovat poměrně širokou oblast a zjistit tak, jak se k této oblasti v současné době přistupuje, jaká jsou hlavní témata a předměty zájmu.

Zároveň si však uvědomuji, že mnou vybraná kritéria mají za následek to, že opomíjejí jednak ty studie, které neodkazují ani na jednoho z požadovaných autorů, a přitom mohou být pro danou oblast přínosné.⁹ Stejně tak je jistě řada relevantních výzkumů, které se daným

⁹ Například Furusa a kol. (2020) zaměřující se na britské rodiče a jejich účast ve sportu.

tématem zaobírají, ale jsou zaměřené na jiné geografické oblasti.¹⁰ A také studie, které využívají kvantitativní metodologii, mohou být pro dané téma podstatné.¹¹ Relevantní studie mohou být též napsány v jiném než anglickém jazyce. Problematickým aspektem tak tedy může být určitá neúplnost.

Závěrem lze konstatovat, že kritéria výběru se dají považovat za samotné limity této práce, zároveň však tato kritéria umožňují zkoumat téma jako takové „obširněji“.

¹⁰ Například studie Watchman a Spencer (2019) zaměřená na kanadské rodiče a jejich volby ohledně sportování dětí.

¹¹ Například Qunito Romani (2019) zkoumající angažovanost dánských rodičů.

4. Přehled výzkumů

V této části jsou popsány výzkumy, jejich teoretická východiska, užitá metodologie, charakter respondentů a hlavní zjištění. Při popisu se využívají výhradně texty jednotlivých studií.

4.1. *My mum just wants me out of the house': the leisure lifestyles of white-working class adolescents' (Andrew J. Scattergood, 2023)*

Studie Andrewa Scattergooda se snaží porozumět důvodům přetrvávání „třídních“ rozdílů ve fyzické aktivitě mezi dospělými. Zkoumá proto volnočasový a sportovní životní styl chlapců z dělnické třídy v Anglii. V rámci teoretického zakotvení se autor odvolává na Bourdieua a jeho koncept habitů,¹² tedy třídně podmíněných preferencí či vkusu, které si jedinec osvojuje již od raného dětství a díky čemuž se mimo jiné utváří i způsob trávení volného času. Autor zmiňuje i rodinný habitus či různé formy kapitálů, a to v souvislosti se způsoby trávení volného času a činiteli, které na volný čas mají vliv. Autor dále odkazuje jak na koncepty Lareau (2003),¹³ tak také na koncepty Wheeler (2018), které se vztahují ke způsobům výchovy rodin z dělnických tříd. (Scattergood, 2023, s. 2–4). Studie tedy vychází z teorií, dle nichž si mládež vybírá způsoby a místa trávení volného času na základě svých rodičů a třídního zázemí (Scattergood, 2023, s. 2).

Scattergood (2023, s. 4–5) provedl kvalitativní výzkum, ve kterém nejprve sbíral data prostřednictvím skrytých či zjevných pozorování. Následně přešel k rozhovorům se studenty a zaměstnanci na jedné ze středních škol v severní Anglii. Tato škola byla považována na základě ať už nízké kvalifikace či horšího zdravotního stavu obyvatelstva oproti celostátnímu průměru za sociálně znevýhodněnou. Uskutečňovaly se skupinové rozhovory s žáky od 10 do 11 let. Skupinové rozhovory se uskutečňovaly v rámci chlapeckých skupin kategorizovaných dle akademických dovedností a aspirací (Scattergood, 2023, s. 4–5).

Zjištění jsou ve studii rozdělena do oblastí, které vyplynuly z rozhovorů a ukazovaly se jako podstatné. V první části „obecné volnočasové aktivity“ jsou popsány celkem tři formy trávení volného času. Těmi bylo „poflakování se“, hraní videoher a sportovní aktivity. Děti prostě „poflakování se“ chápaly jako možnost být nezávislí na rodičích, hraní videoher

¹² Koncepty, na které studie odkazují, jsou více rozebrány v jiných částech práce. V rámci tohoto přehledu výzkumů tak povětšinou pouze zmiňuji, na které autory studie odkazují.

¹³ Autor tímto odkazuje na autorčinu knihu, s níž nebylo v teoretické části této práce pracováno. Na různé práce od Lareau (2002, 2003, 2011) odkazují i některé z dalších výzkumů. V teoretické části však bylo pracováno s Lareau (2002), kde koncepty, se kterými výzkumy pracují, autorka představila poprvé.

cháпали spíše jako doplnění času stráveného venku, díky čemuž mohli zůstat s přáteli nadále v kontaktu. Sportovní aktivity se netýkaly organizovaného sportu, nýbrž nestrukturovaného hraní především fotbalu. Autor konstatuje, že to, jaké způsoby trávení volného času chlapci preferují je „vědomým projevem“ jejich habitu (Scattergood, 2023, s. 6–8).

Co se týče rodičovské participace a podpory, zde se rodiče ukazují spíše v pasivní roli těch, kteří dětem umožňují dělat, co samy chtějí. Na hraní videoher rodiče oceňovali, že jsou děti alespoň v bezpečí domova. Ke strukturované aktivitě v rámci sportovních klubů děti nebyly nijak „tlačeny“, ba naopak se objevily případy, kdy rodiče měly na účast dětí v organizovaném sportu negativní vliv. Dotazované děti zmínily například neochotu rodičů je dovážet na tréninky či nadměrné pití alkoholu. Příčinou omezujícího či negativního vlivu však nebyl dle autora nedostatek ekonomického kapitálu, ale spíše jiné zájmy a postoje rodičů ke sportu (Scattergood, 2023, s. 10–11). Autor popisuje zmíněný vliv rodiny prostřednictvím rodinného habitu.¹⁴ Chlapci následně postoje svých rodičů internalizovali a určité volnočasové aktivity začali chápat jako jim „nepříslušné“. A naopak upřednostňovali ty, které se slučovali s jejich habitem (Scattergood, 2023, s. 11).

Děti z dělnických tříd tedy měly jen „úzkou škálu vhodných aktivit“, což dle autora může být příčinou přetrvávajících rozdílů ve fyzické aktivitě mezi dospělými. Že si chlapci osvojili malý rozsah aktivit autor přisuzuje rodinnému habitu. Záleželo totiž na tom, jaké postoje či preference ke sportu rodiče měli. Děti v rodičích neměly potřebnou podporu a kvůli apatii, kterou se rodiče projevovali, si děti neosvojily takové aktivity, které by je mohly udržet aktivními i v dospělosti (Scattergood, 2023, s. 12–13).

4.2. *What are youth sports for? Youth sports parenting in working-class communities (Ingunn Marie Eriksen & Kari Stefansen, 2022)*

Cílem této studie dvou norských autorek je zkoumat „sportovní rodičovství“ mládeže z dělnické třídy, a to v širším kontextu rodičovských postojů a zdrojů. I tato studie vychází z Bourdieua, využívá totiž jeho model sociálního prostoru zakládajícím se na celkovém množství a struktuře kapitálů. Taktéž využívá koncepty Lareau (2003), jež se vztahují k odlišným výchovným stylům ovlivňujících i sportovní participaci. Ačkoliv je rodina obecně považována za důležitý faktor ovlivňující sportovní participaci, není dle autorek vykonán dostatečný výzkum pro pochopení rozdílů ve zdrojích a postojích v rodinách, které

¹⁴ Pojem je více rozebrán jak v teoretické, tak také v analytické části.

na sportovní účast dětí mohou mít vliv (Eriksen & Stefansen, 2022, s. 592–595).

Data se zakládají na rozhovorech jak s dětmi, tak i s rodiči. Zatímco děti bylo celkem 81 (41 dívek a 40 chlapců), rodičů bylo 19. Jednalo se o děti ve věku 12 až 13 let a vybraný vzorek byl kvůli typům dostupných pracovních míst, úrovně vzdělání a příjmů považován za silně vázaný na dělnickou kulturu a komunitu. Autorky k získaným datům identifikovaly dvě tzv. orientace na sportování mládeže, jež jsou definovány podle hlavní motivace, jež rodiče vede k zapojení do sportu mládeže a také podle zdrojů, kterými se rodiče zapojují (Eriksen & Stefansen, 2022, s. 595–596).

Dle první orientace byl sport prostředkem k sounáležitosti v komunitě (*belonging orientation*). Tito rodiče považovali za klíčový aspekt sportovní účasti určitou příslušnost ke komunitě. Tento přístup souvisí s hodnotou či normou solidarity. Rodiče v tomto směru investovali čas a energii, podíleli se třeba na chodu sportovních klubů. Mimo jiné své děti ve sportu podporovali i jinými způsoby. Zjistilo se, že takoví rodiče často pocházeli ze sportovně laděného prostředí a disponovali tak sportovním kapitálem, který následně svou účastí navíc rozvíjeli. Zároveň se rodiče svým přístupem snažili dětem vštípit onu myšlenku či normu solidarity (Eriksen & Stefansen, 2022, s. 596–598).

Dle druhé strukturující orientace (*structuring orientation*) byl sport prostředkem, jak zabránit nadměrnému trávení času u obrazovek a sedavému nezdravému životnímu stylu. Důvod sportování mládeže byl tedy především „instrumentální“, sport byl něčím, co mohlo něčemu zabránit či k něčemu přimět. Tito rodiče považovali dovážení na tréninky za stresující a svoji přítomnost na trénincích považovali za nesmyslnou. Sport pro ně tedy nebyl stěžejním, měli o něho menší zájem (Eriksen & Stefansen, 2022, s. 598–600).

Rodiče z dělnických tříd dle této studie usilovali spíše o to, aby jejich děti vedly „normální“ život se zdravým životním stylem a navázáním na komunitu. Zatímco pro střední třídu je typická snaha „vyniknout“ a pro dělnickou třídu je typická snaha „zapadnout“ (Gillies, 2005 in Eriksen & Stefansen, 2022), tak v této studii autorky konstatují, že jakási forma snahy o „vyniknutí“ může být zřetelná i u rodičů „orientovaných na komunitu“, kteří si na základě své angažovanosti upevňovali ústřední místo v komunitě. Studie tak poukazuje na rozmanitost v rámci dělnických komunit v souvislosti s praktikami a významy, které se přikládají sportování mládeže (Eriksen & Stefansen, 2022, s. 600–601).

4.3. *Physical activity parenting practices in Ireland: a qualitative analysis* (Rhoda Sohun, Ann MacPhail & Ciarán MacDonncha, 2021)

Studie dvou autorek a jednoho autora zkoumá rodičovské praktiky, které pozitivně či negativně ovlivňují fyzickou aktivitu dětí. Odkazují přitom například na Wheeler (2014) či na Wheeler a Greena (2019).¹⁵ Problematikou se autoři zabývají z širší perspektivy a zkoumají tedy různé kontexty, které ony rodičovské praktiky mohou ovlivňovat. Tento výzkum je inspirován teoretickým modelem Davison a kol. (2013) a vychází ze studie *Growing Up in Ireland* (Sohun a kol., 2021). K výzkumu byl zvolen vzorek 117 rodin, které byly kategorizovány podle příjmu, lokality a struktury rodiny. Data byla sbírána prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s rodiči a dětmi. Dotazování byli odděleně, přičemž rozhovory s dětmi trvaly 45 až 100 minut a s rodiči přibližně 30 minut. Otázky na děti byly směřovány na zdraví, emocionální vývoj, vztahy a aktivity, zatímco rodičů se výzkumníci ptali na jejich vnímání dítěte, vztahy s dítětem a rodinné rozhodování (Sohun a kol., 2021, s. 283–286).

Studie došla k několika zjištěním spočívajících v různých faktorech, jež mají na sportovní participaci vliv. Jedním z takových zjištění je vliv rodinného kontextu či struktury rodiny, kdy například rodiny s jedním rodičem společně s nižším postavením rodiny vedly k problémům v oblasti fyzické aktivity. Dalším faktorem byla lokalita. Tam, kde jsou pro fyzickou aktivitu příznivé podmínky, tam se děti zapojují ke společné aktivitě s rodiči více. Dále byly taktéž vyzorovány rozdíly mezi zapojováním se otců a matek. Zatímco pro otce byla typická praktika spoluúčasti, matky měly větší roli v plánování (Sohun a kol., 2021, s. 285–291). V souvislosti s genderovými rozdíly autoři odkazují na Coakleyho (2006). Důvodem vyšší míry participace otců může být totiž možnost „podílet se na výchově dětí způsobem, který je v souladu s tradičními představami o mužnosti a je ve společnosti široce přijímán“ (Coakley, 2006, s. 155).

Tím nejvýznamnějším faktorem ovlivňující rodičovské praktiky ve vztahu k fyzické aktivitě dětí však zůstává třídní příslušnost. Pro vyšší třídy totiž byla typická četnější a strukturovanější aktivita. Dle zjištění studie ekonomický kapitál umožňoval výše postaveným rodinám investovat do četných fyzických aktivit dětí. Autoři se v této souvislosti odvolávají jak na pojem „koordinované kultivace“ od Lareau (2003), tak také na

¹⁵ Studie Wheeler a Greena (2019) je součástí této práce a je rozebrána v další části.

ideál „dobrého rodičovství“ od Coakleyho (2006) (Sohun a kol., 2021). Studie potvrzují oba tyto, v teoretické části této bakalářské práce podrobněji popsané, fenomény. Rodiče si jednak uvědomovali společenská očekávání na ně kladené a jednak děti do takových aktivit přihlašovali cíleně, protože to považovali za žádoucí. Také bylo zjištěno, že rodiče z dělnických rodin přihlašovali děti do takových aktivit méně, což autoři vysvětlují především nedostatkem ekonomického kapitálu, ale také jinými (např. logistickými či geografickými) překážkami. Dle této studie tedy záleželo méně na tom, co rodiče oceňují nebo považují za důležité, naopak klíčovým faktorem byla ona třídní příslušnost (Sohun a kol., 2021, s. 291).

4.4. *We just thought everyone else is going so we might as well’: middle-class parenting and franchised baby/toddler swimming (Georgia Allen, Phillipa Velija & Jenna Dodds, 2021)*

Studie třech britských autorek z roku 2021 se snaží porozumět tomu, co rodiče vede k účasti na placených lekcích plavání dětí předškolního věku. Zkoumanou oblastí je severovýchodní Anglie, pro níž je typický rozvoj „franšíz“, jež nabízejí obohacující aktivity různého typu pro děti do pěti let. Studie využívá konceptů Bourdieua, ale například také pojmu fyzický kapitál, jenž poukazuje na hodnotu a moc těla (Allen a kol., 2021, s. 170–171). Mimo jiné autorky odkazují také na Coakleyho (2006) a na jeho tvrzení spočívající v tom, že úspěch dětí ve sportu souvisí také s angažovaností rodičů a jejich snahou o předvedení dobré výchovy (Allen a kol., 2021, s. 171–173).

V rámci metodologického postupu bylo vybráno celkem osm rodin, které měly zkušenosti s placenými organizovanými lekcemi plavání. Dvě z těchto rodin patřily k nižší střední třídě a šest patřilo k vyšší střední třídě. Zvolenou metodou byly polostrukturované rozhovory, které byly uskutečněny se šesti matkami a dvěma otci (Allen a kol., 2021, s. 173–174). Následná zjištění jsou strukturována do třech částí.

V první části autorky předkládají zjištění, že rodiče vědomě děti zapojují do těchto typů aktivit, aby rozvíjeli jejich fyzické, sociální a pohybové dovednosti, které mohou následně využít ve školním prostředí. Ve druhé části byly zjištěny důvody, které rodiče vedly k zapojení dětí. Zde byl shledán jako významný faktor marketing samotných organizací, jejichž reklamy poukazují na nebezpečí utonutí, kterému tyto organizace zároveň mají zabránit. Vyvolávají tak nejen strach z utonutí, ale zároveň falešný pocit bezpečí, pokud

je dítě do těchto kurzů přihlášeno. Z výpovědí rodičů plyne, že považují za velmi podstatné to, aby dítě umělo plavat. A to i například v souvislosti s dovolenou u moře, na čemž lze spatřit třídní specifičnost či výlučnost v participaci v takových aktivitách (Allen a kol., 2021, s. 174–177).

I v této studii se popisuje stále se rozšiřující společenský tlak na to, aby rodiče poskytovali dětem stejné příležitosti, které mají jejich vrstevníci. Tyto trendy rodičovství střední třídy (Coakley, 2006; Wheeler, 2014) jsou tedy zřejmé ve stále nižším věku. Z výpovědí rodičů plyne, že své děti na kurzy přihlašovali z toho důvodu, že to tak udělali také jejich známí. Pokud si to tedy rodiče mohli dovolit, bylo toto plavání jakýmsi způsobem, jak se odlišit od jiných tříd. To zároveň ukazuje na důležitý prvek rodičovství, přičemž volnočasové aktivity „nejsou jen o volbě“, nýbrž i o společenském tlaku a normách spojených s rodičovstvím.

Obecně tedy byly příčinami pro přihlášení dětí do kurzů jak reklamy, tak také společenský tlak na dobré rodičovství a také snaha získat fyzický kapitál, díky němuž by dítě umělo plavat a nevyčnívalo by tak mezi vrstevníky ve škole. Naopak rodiče usilovali o to, aby jejich dítě „zapadlo“, což se ukázalo jako jeden ze dvou trendů pro zapojení. Druhým důvodem bylo již popisované úsilí zajistit dítěti od útlého věku fyzický kapitál a také formovat třídní habitus. V neposlední řadě je pro takové strategické plánování typická právě „budoucí“ perspektiva, aby měly děti lepší podmínky ve školním prostředí (Allen a kol., 2021, s. 178–180).

4.5. *The formation of classed health lifestyles during youth: A two-generational, longitudinal approach* (Ingunn Marie Eriksen, Kari Stefansen, Tonje Fojgstad Langnes, Kristin Walseth, 2024)

Studie pozoruje zdravý životní styl dospívajících v Norsku a jeho proměny v průběhu mládí, a to vše se zaměřením na roli rodičů při předávání představ či praktik v oblasti zdraví dětem. Studie s odkazováním na koncepty Bourdieua (např. 1998) a Lareau (2003) zkoumá, jakým způsobem se rodičovské praktiky v oblasti zdraví liší na základě třídní příslušnosti (Eriksen a kol., 2024, s. 138–140). Zkoumány jsou dvě oblasti a zatímco oblast pojmenovaná jako *Smallville* je typickou dělnickou venkovskou oblastí, tak v oblasti *Greenby* je měšťanská komunita z vyšších vrstev. Výzkum prostřednictvím longitudinální studie, opakovaných polostrukturovaných rozhovorů, pozoruje rozdíly ve volnočasových aktivitách

a zdravotních praktikách. Dotazy v rozhovorech, jež byly uskutečňované s dětmi ve věku od 12 až do 17 let, byly směřovány jak na fyzickou aktivitu, tak také na stravu a stravovací návyky. Rozhovory byly také jednou provedeny s rodiči a celkem analýza vychází ze 103 rozhovorů provedených v letech 2018 až 2022, přičemž 90 jich bylo provedeno s dětmi a 13 právě s rodiči (Eriksen a kol., 2024, s. 140–142).

Zatímco pro rodiče z vyšších vrstev bylo typické kladení většího důrazu na zdraví, a to jak v souvislosti se stravovacími či pohybovými aktivitami, tak pro rodiče z třídy dělnické platilo, že byli na zdraví zaměřeni méně a ponechávali dítěti volnější rozvoj. Rodiče z dělnické třídy méně rozvoj dítěte sledovali a méně se na něm podíleli. V tom se výsledky podobají tomu, co představila Lareau (2003) (Eriksen a kol., 2024).¹⁶ Pro děti z vyšších tříd bylo typické, že návyky spojené s fyzickou aktivitou internalizovaly a zůstávaly fyzicky aktivní. Příčinou této internalizace může být provázání rodinných vztahů neboli společného zdravého životního stylu, rodiče se v tomto ohledu angažují a spolupodílí. Pokud však dojde k výjimečnému případu, kdy dítě praktiky neinternalizuje, rodič zažívá pocit odloučení od dítěte (Eriksen a kol., 2024, s. 142–146).

V rodinách z dělnické třídy se jednotné praktiky související se zdravým životním stylem neobjevovaly. Dětem se ponechávala větší autonomie, což mělo za následek větší rozmanitost trajektorií zdravého životního stylu. Ze studie vyplynulo, že děti z dělnických rodin, které nebyly pod takovou kontrolou rodičů a které nebyly v oblasti zdraví „vzdělávány“, byly náchylnější k vlivům svých vrstevníků, což vedlo také k většímu výskytu razantních diet či tužeb se zalíbit. V neposlední řadě se lišilo i vnímání „zdraví“ obecně. Zatímco u vyšších tříd to implikovalo něco, „co člověk je“, u tříd dělnických je zdraví něčím, „co člověk dělá.“ V rodinách, které tedy disponovaly zdroji jak v podobě znalostí, tak také financí a které zároveň měly habitus založený na zdravém životním stylu včetně sportování, se tyto praktiky reprodukovaly a děti pak ztělesňovaly více normativní životní styl (Eriksen a kol., 2024, s. 146–150).

¹⁶ Podrobněji je práce (Lareau, 2002) rozebrána v teoretické části.

4.6. *Navigating the circles of social life: understanding pathways to sport drop-out among French teenagers (Colin Gatouillat, Jean Griffet, Maxime Travert, 2020)*

Studie, jež byla publikována v roce 2020, je zaměřena na francouzské prostředí a zkoumá důvody ukončení sportovní činnosti dětí od 6 až do 17 let. Výzkum je zaměřený na jeden ze 101 francouzských departementů, kde byl zjištěn pokles sportovní participace mezi lety 2001 a 2015, přičemž jedním z důvodů tohoto poklesu bylo právě ukončování sportovních aktivit. Studie je založena celkem na 100 polostrukturovaných individuálních rozhovorech se samotnými dětmi. Z analýzy vyplynulo několik témat, dle kterých byly rozděleny důvody ukončení sportovní aktivity. Těmito oblastmi bylo přátelství, tělo, rodina, škola a sport. Přátelství bylo důvodem v případě, když přátelé dotazovaných přestali sportovní aktivitu vykonávat anebo také v případě, když přátelství jedinci považovali za důležitější než samotný sport a chtěli právě s přáteli trávit více času. Tělo, jakožto druhá kategorie, souvisel zejména se zraněními (Gatouillat a kol., 2020, s. 656–658). Další oblastí byla škola, do níž spadají důvody v podobě jednak nedostatku času, ale také třeba vzdálenost školy od domova a od sportovního klubu, kterého byl dotyčný součástí (Gatouillat a kol., 2020, s. 658).

Nejčastěji uváděné důvody patřily pod oblast samotného sportu. Uváděna byla jak nedostupnost z důvodu nedostatku financí, tak také samotná absence či zánik klubu nebo týmu, ve kterém dotazovaní sport vykonávali. Dále byl důvodem zanechání sportování také nedostatek úspěchů či nedostatečných dovedností. Důvody odchodu spočívaly také v samotné sportovní praxi, kdy sami respondenti sport nahlíželi negativně nebo se odvolávali i na interakce či vztahy s ostatními, například na vztahy s trenéry (Gatouillat a kol., 2020). V rámci odpovědí respondentů se všechny důvody mohly kombinovat, a to buď ve vztahu k jednomu tématu či k více tématům.

Důvody zanechání sportovní praxe vztahující se k rodině se týkaly buď mobility či kontroly. Co se týče mobility, zde bylo důvodem především stěhování do míst, kde nebyl sportovní klub. Zmiňovanými důvody byla také neochota rodiny dovážet jedince na tréninky či soutěže, čímž sportovní účast dětem nebyla umožněna. V souvislosti s kontrolou byly zmiňovány například obavy ohledně rizika úrazu, ale také upřednostňování studia, přičemž zanechání sportu bylo někdy i jakýmsi výchovným trestem. Nejvýznamnějšími okruhy však byly především sport a škola. Samotný sport a události s ním spojené, které byly popsány výše, byly hlavním (tj. nejčastěji zmiňovaným) důvodem zanechání sportovní činnosti, a to

především v době, kdy dospívající byli na střední škole (11-14 let). Přátelé a rodina tedy nebyly dle závěrů této studie tak častým důvodem zanechání sportovní aktivity. Na rodinu se však odvolávaly především děti ve věku od 6 do 10 let, zatímco vliv přátel se postupně zvyšoval (Gatouillat a kol., 2020).

4.7. *To pay or not to pay? Parents' view of the commercialisation process in children and youth sports (Stefan Wagnsson, Christian Augustsson & Martina Jordan, 2023)*

Tato studie je zaměřena na růst komercializace sportovních klubů. Na základě kvalitativní metodologie se snaží porozumět tomu, jak rodiče tento jev vnímají a jak na to reagují. Ve švédsku, které je zde zkoumáno, je zaprvé vysoký podíl mládeže součástí sportovních klubů a zadruhé se jedná o oblast, kde je mládežnický sport organizován především dobrovolníky (*charitable voluntary sport*), což se ale v poslední době mění (Wagnsson a kol., 2023).

Výzkum využívá devíti polostrukturovaných skupinových rozhovorů celkem s 48 rodiči střední a vyšší třídy. Otázky byly směřované na vnímání organizované sporty obecně, ale také například na motivy rodičů za tyto aktivity platit. Jedním ze zjištění této studie je to, že rodiče „dobročinné“ sportovní kluby oceňují a zároveň si váží rodičů, kteří se aktivně podílejí na jejich chodu. Tato rodičovská angažovanost se však pro tento typ klubů stala něčím vyžadovaným, což rodiče mnohdy považovali za příliš přehnaný požadavek. Rodiče na takovou participaci neměly dostatek času a právě nedostatek času na aktivity spojené s chodem „dobročinných“ sportovních klubů byl hlavním faktorem, proč se rodiče rozhodli začít platit za komerčně řízené sportovní kluby (Wagnsson a kol., 2023).

Jak již může být patrné, výzkum se do velké míry inspiroje „rodinným habitem“ Dukese a Coakleyho (2002). Rodiče ze střední a vyšší třídy se řídí podle společenských norem „dobrého rodiče“. Tito rodiče jsou typičtí vysokou mírou sportovní účasti a také vyšší ochotou do sportovních lekcí svých dětí investovat (Wagnsson a kol., 2023, s. 4–5). Snaha být vnímán jako dobrý rodič byla hlavním faktorem jak zapojování se do chodu „dobročinných“ sportovních klubů, tak také byla i základním důvodem ochoty platit za sportovní kluby komerčně řízené. Placení za tyto typy sportovních aktivit bylo totiž způsobem, jak takovým dobrým rodičem zůstat, i když čelili nadměrným požadavkům v oblasti dobrovolných sportovních klubů (Wagnsson a kol., 2023).

Ačkoliv mohou být komerční sportovní kluby či podniky řešením, jak se vymanit z přílišných nároků v „dobročinných“ klubech, mohou být zároveň prostředkem reprodukce nerovností, poněvadž si placení nebudou moci leckteří rodiče dovolit. Takové obavy byly vyjádřeny i ze stran samotných rodičů. Zároveň se však při otázkách na budoucnost i rodiče shodovali na tom, že komerční kluby budou mít stále větší vliv i díky výhodám v podobě profesionálních trenérů, a tedy zvýšení výkonnosti dětí a také v podobě ušetření času (Wagnsson a kol., 2023, s. 15–17).

4.8. *A Matter of Distinction? A Case Study Examining the Development of a Sporting Habitus Amongst Male Sixth-Form Pupils in a Private School in the United Kingdom (Georgia Chapman, Steven Cock & Spencer Swain, 2024)*

Výzkum třech autorů z Velké Británie má za cíl porozumět volnočasovým a sportovním aktivitám žáků šesté třídy soukromé školy. Autoři na základě vysokého podílu olympijských sportovců, kteří studovali na soukromých školách předpokládají, že tento typ škol reprodukuje nerovnosti ve sportovní participaci. Studie se zakládá na konceptech Bourdieua, v souvislosti s třídně specifickým vztahem ke sportu totiž využívají koncept habitu, o kterém je pojednáno v teoretické části této bakalářské práce. Autoři se zaměřují na socializaci a třídní postavení, což jsou faktory, které sportovní participaci ovlivňují (Chapman a kol., 2024).

Studie využívá kvalitativní metodologie, konkrétně 20 polostrukturovaných rozhovorů s žáky soukromých škol,¹⁷ aby dokázala porozumět žitým zkušenostem samotných žáků soukromých škol se socializací do sportu a prostřednictvím sportu. Studie byla zaměřena na jednu soukromou, a tedy placenou, školu v severní Anglii, jež byla silně sportovně založená, organizovala totiž sportovní soutěže a také podporovala sportovní týmy (Chapman a kol., 2024, methods).¹⁸

Studie zjistila, že v rodinách z vyšších tříd měly rodiny důležitý vliv na prvotní seznámení se sportem, přičemž devatenáct z dvaceti dotazovaných v této souvislosti zdůraznilo významnou roli otce. Zároveň se děti v těchto rodinách seznamovaly s

¹⁷ Jedná se o žáky z typu školy zvaného jako „sixth form“, jež se týká studentů ve věku od šestnácti do osmnácti let.

¹⁸ Článek nemá číslování strany. V bibliografii jsou však alespoň udány strany, na které odkazuje oficiální web onoho vědeckého časopisu.

„exkluzivnějšími“ sporty typu lyžování či golfu, a to především díky ekonomickému kapitálu, kterým tyto rodiny disponovaly. Díky rodinám, které investovaly do svých dětí nejen ekonomický, ale také kulturní a sociální kapitál, si děti začaly osvojovat „sportovní návyk“ (Chapman a kol., 2024).

Soukromé školy, do nichž takto postavené rodiny své děti přihlašovaly, poskytovaly oproti školám veřejným širší škálu sportovních aktivit včetně oněch „exkluzivnějších“ sportů a také každodenní sportovní aktivity s organizovanými zápasy. V těchto školách se vyvíjela „doxa“ (Bourdieu, 1984) zdůrazňující důležitost sportu, kterou následně přijímají jak žáci, pro něž se sport stává významnějším než škola, tak také jejich rodiny. Autoři tvrdí, že soukromá škola sama o sobě netvoří v jednotlivcích silný sportovní habitus, spíše poskytují podmínky k rozvoji toho, čemu se jedinci naučili v raném věku. Zároveň autoři kladou důraz na to, že habitus se může měnit v závislosti na sociálním prostředí, v němž se jednotlivci vyskytují a na kapitálech, jimiž jednotlivci disponují (Chapman a kol., 2024).

4.9. *Social class and the cultivation of capital: undergraduate PE students' socialisation in sport and physical activity (Michael Roy Hobson, Rachel Sandford, Julie Stirrup, Gareth Wiltshire, 2024)*

Studie dvou autorů a dvou autorek (Hobson a kol., 2024) se zaměřuje na tzv. třídní socializaci a její vliv na kapitál studentů nastupujících do studijních programů zaměřených na tělesnou výchovu.¹⁹ Tuto oblast autoři prozkoumávají případovou studií na univerzitě ve Velké Británii. Zkoumají jak třídní rozdíly v místech socializace, tak také v rolích, které při „kultivaci kapitálu“ hráli rodiče, učitelé či trenéři. Studie je založena na konceptech Bourdieua (1984), využívá totiž nejen již zmíněného konceptu kapitálu, ale také habitus či pole.

Výzkum využívá dat získaných ze 17 polostrukturovaných rozhovorů se studenty druhého ročníku onoho tělovýchovně zaměřeného bakalářského studia. Ti byli rozdělení do třech skupin podle třídního postavení do třídy dělnické, nové střední třídy a etablované střední třídy. Rozdělení vychází z povahy zaměstnání. Škola, která byla centrem zájmu této studie, se nacházela na okraji města s multikulturním obyvatelstvem. Otázky směřovaly na život dotazovaných před nástupem na univerzitu včetně otázek na různé činitele, které je v

¹⁹ Autoři používají pro popis těchto programů zkratku *HEPE*, jež odkazuje na takové studijní programy, které jsou zaměřené na vzdělání v oblasti tělesné výchovy.

souvislosti se sportovní participací ovlivňovali (Hobson a kol., 2024, s. 271–272).

Zjištění v této studii byla roztržena do dvou oblastí, jimiž byly zaprvé místa socializace a zadruhé činitele socializace. V obou oblastech se identifikují třídní rozdíly a vliv třídní příslušnosti na výchozí pozici do univerzitního vzdělávání. Ve spojení s místy socializace dělnické třídy je, co do pěstování fyzického kapitálu, typická významná role školy. Jedinci z dělnické třídy totiž sportovali zejména prostřednictvím programů či sportovních klubů na jejich školu vázaných. Autoři dále zjišťují, že významný vliv mají nejen učitelé, ale i vrstevníci, s nimiž se dotazovaní účastnili fyzických aktivit též. Sportovních aktivit se účastnili také v rámci místních komunitních sportovních projektů, které podporovaly sociálně znevýhodněné. Sport byl v těchto projektech tedy provozován a chápán jinak než ve sportovních klubech, se kterými měli zkušenosti vrstevníci z vyšších tříd (Hobson a kol., 2024, s. 272–274).

Naopak pro nové střední třídy bylo typické to, že jedinci rozvíjeli svůj sportovní kapitál v rámci jednoho sportu, a to v rámci klubů na škole nezávislých. Autoři tvrdí, že účast ve sportu funguje také jako nástroj socializace. Lidé se ve sportu naučí trénování a s tím spjatých norem, které jsou později oceněny v oblasti oněch na tělovýchovu zaměřených studiích. Pro etablovanou střední třídu byl typický rodičovský přístup zakládající se na investování do svých dětí, čímž autoři odkazují na Lareau a její koncept „koordinované kultivace“ (2002). „Činitele socializace“ se též lišili v závislosti na třídě. Zatímco u dělnické třídy to byli především učitelé, protože sportovní aktivita pro dělnické třídy byla zásadně spjata se školou, tak u středních tříd to byli typicky rodiče (Hobson a kol., 2024, s. 274–278).

Autoři se touto studií snaží poukázat na třídní rozdíly ve výchozí pozici, které mají lidé při příchodu na tělovýchovná studia. Děti z různých tříd jsou vychovávány různým způsobem a nabývají různých forem kapitálů, přičemž zvýhodňováni jsou ti jedinci, kteří disponují vysokým sportovním kapitálem. Pro spravedlivější přístup je nutné, aby dispozice rozvíjející se v rodinách vyšších tříd, nebyly ve školách více oceňované a nedocházelo tak k reprodukci nerovností (Hobson a kol., 2024).

4.10. *Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports* (Kari Stefansen, Ingrid Smette, Åse Strandbu, 2018)

Studie orientována na norské prostředí má za cíl porozumět zvýšené rodičovské participaci či angažovanosti ve sportu dětí. Protože se v 70.–80. letech stal sport v Norsku masovou záležitostí, mají „dnešní“ rodiče zkušenosti se sportem, které využívají či mohou využívat i v současnosti (Stefansen a kol., 2018, s. 162–164). Ve výzkumu byly vybrány dvě školy, v nichž byly uskutečněny rozhovory s dětmi, učiteli, trenéry i rodiči, přičemž stěžejním materiálem pro tuto studii byly rozhovory právě s rodiči. Rozhovorů bylo provedeno celkem 44 a celkový počet dotazovaných rodičů byl 61. Rodiny byly kategorizovány podle typu vzdělání a profese na skupinu střední třídy, skupinu dělnické třídy a na skupinu prostřední (Stefansen a kol., 2018, s. 164–165).²⁰

Studie dospívá k několika závěrům, které jsou mnohdy v rozporu s Coakleym (2006), na něhož studie často odkazuje, ale také s Lareau (2003). Zatímco Lareau definuje dva rozdílné výchovné styly v souvislosti se sportem či fyzickou aktivitou v závislosti na třídě, ve které se rodiny nacházejí, zde autoři dospívají k závěru, že všichni rodiče, včetně těch z dělnické třídy, považují sport za „důležitou součást správného dětství“ (Stefansen a kol., 2018, s. 171). S Coakleym se zase studie neshoduje v příčině zvýšení rodičovské angažovanosti. Jak bylo řečeno i v teoretické části práce, Coakley to připisuje proměně struktur organizovaného sportu, autorky však nárůst rodičovské angažovanosti vysvětlují tzv. generační proměnou, jež spočívá v tom, že „dnešní“ rodiče více sportovního kapitálu, než rodiče z předchozí generace (Stefansen a kol., 2018, s. 170).

Důležitým závěrem, k němuž studie dospívá, je formulace dvou typů rodičovské angažovanosti v organizovaném sportu dětí. „Standardní norma angažovanosti“ je charakteristická tím, že rodiče sledují spíše praktické aspekty účasti, ale zároveň se starali o dojíždění či zajišťování výbavy. „Hluboká angažovanost“ se projevovala rodičovskou účastí na většině zápasů, individuálním trénováním či individuálními poznatky a radami ze stran rodičů. Sport byl pak nejdůležitějším kontextem pro navazování citového vztahu rodiče s dítětem. Příčinami tohoto typu angažovanosti, jenž byl typický především pro otce, je dle autorek onen v dětství získaný sportovní kapitál. Tento typ angažovanosti nebyl však podle dat studie pouze genderově podmíněný, ale také třídně, protože byl typický zejména pro otce

²⁰ Studie vychází z Norského výzkumu *knowledge in motion across contexts of learning* (KnowMo).

ekonomické frakce střední třídy. Zároveň ale byly odhaleny i emocionální problémy rodičů z těchto tříd, když dítě zanechalo sportu (Stefansen a kol., 2018).

4.11. *Young people's experiences of parental involvement in youth sport* (Åse Strandbu, Kari Stefansen, Ingrid Smette & Morten Renslo Sandvik, 2019)

Tato studie je již druhá v pořadí, kterou vypracovaly autorky Strandbu, Stefansen a Smette, v tomto případě však ještě ve společnosti Mortena Sandvika. Ač obě vychází ze stejného projektu (*KnowMo*), tak analyzují odlišná data. Zatímco předchozí studie se zaměřuje na rozhovory provedené s rodiči, tato práce čerpá z rozhovorů s dětmi. A to konkrétně s dětmi ve věku 13 až 14 let. Rozhovory byly uskutečněné v rámci 16 ohniskových skupin (Strandbu a kol., 2019, s. 69–70).

Autoři na základě těchto dat analyzovali tři témata, která se týkala sportovní participace a rodičovského vlivu. Co se týče důvodů rodičů pro podporu sportování, zde bylo zjištěno, že se rodiče odvolávají jednak na to, že sport je zdravý, prospěšný či společenský. A jednak se sportováním snažili dětem zabránit v aktivitách, které za prospěšné považované nebyly. Druhé téma se týkalo podpory a regulace sportovní participace. Dotazované děti kladli důraz na to, že konečné rozhodnutí o začátku či ukončení sportovní participace má být vždy na nich samotných. Zároveň však, když si ohledně sportování nebyli, tak rodičovskou podporu považovali za důležitou, cenili si jich a mnohdy se názory rodičů řídili. Rodičovská podpora je tedy dospívajícími považována za vhodnou, a to i navzdory tomu, že může být v určitých momentech nepříjemná (Strandbu a kol., 2019, s. 70–73).

Co se týče rodičovské regulace, zde z analyzovaných rozhovorů vyplynulo, že jediným faktorem, který by vedl k zákazu či omezení sportování, by byla škola či školní prospěch. Nešlo ale o častý jev. Třetím tématem byly názory na přítomnost rodičů v oblasti sportu. Ačkoliv je tedy tato podpora brána pozitivně, zjistilo se, že je pro děti důležité, aby se rodičovská angažovanost držela v určitých mezích. Z přílišné angažovanosti rodičů děti měly smíšené pocity, což autoři přičítají tomu, že rodiče tím dětem brání v dosažení „pocitu svobody“ či autonomie, jež je pro děti důležitá. Na tyto „meze“ byl důraz i v případech tzv. rodiče–trenéra, když bylo dle dotazovaných nutné, aby takový rodič nezasahoval do sociálních vztahů s vrstevníky či spoluhráči (Strandbu a kol., 2019, s. 73–74).

4.12. *'It's alpha omega for succeeding and thriving': parents, children and sporting cultivation in Norway (Patrick Foss Johansen & Ken Green, 2019)*

Tato studie dvou norských autorů si klade za cíl porozumět rodičovské roli ve sportovní socializaci dětí. Výzkum je založený na kvalitativní metodologii v podobě rozhovorů, které se uskutečňovaly celkem s 10 norskými rodinami, v nichž bylo dětem 11 až 13 let. Výzkum se zaměřoval jen na rodiny sportovně „aktivních“ dětí, které sportovaly alespoň 4 dny v týdnu (Johansen & Green, 2019, s. 429–430).

V rámci první tematické oblasti se potvrzuje, že sport měl pro dotazované rodiny významnou roli, což lze pozorovat mimo jiné i na tom, že někteří rodiče plnili i oficiální funkce ve sportovních klubech, kde jejich dítě sportovalo. Zapojení rodičů bylo považováno za normativní, což si samotní rodiče uvědomovali. Za „hlavní“ sporty byly v místní kultuře považovány fotbal, házená a gymnastika (Johansen & Green, 2019, s. 431).

V souvislosti se zapojováním rodičů do sportu studie došla ke zjištění, že sportovní účast dětí je obecně považována v místní sportovně laděné kultuře jako normativní. V tomto ohledu se autoři odvolávají na Coakleyho (2006) a ideál dobrého rodičovství. Poté, v rámci rodičovských strategií, bylo zjištěno, že se rodiče skrze sportovní účast dětem snaží zabránit v sedavém způsobu života. Zároveň se ale také objevovaly snahy vyvažovat rovnováhu mezi sportem a školou, kdy byla právě škola hlavní prioritou. Zjistilo se také to, že prvotním impulsem k zájmu dětí o sport nepřicházel ze stran rodičů, nýbrž od samotného sportovního klubu skrze jeho marketingové strategie (Johansen & Green, 2019, s. 431–432).

Následně se studie zabývá rodičovskými praktikami, tedy konkrétními kroky, kterými rodiče podporují či usnadňují sportovní účast dětí. Charakterizovány byly dva typy podpory. První, označovaná jako emocionální, podpora se dle rodičů zakládá na tom, že je důležité, aby byli přítomni na sportovních kláních a případně také dětem podávali zpětnou vazbu ohledně jejich hry. Druhým typem je podpora instrumentální, jež se týkala především zajišťování odvozu na tréninky, placení sportovních potřeb a členství. Podstatným zjištěním je také to, že rodiče sport nahlíželi spíše v souvislosti s přítomností či blízkou budoucností. Sportem se totiž snažili zabránit například sedavému způsobu života nebo se snažili zabránit vylučování dítěte z kolektivu. Obavy rodičů se tak týkaly především současnosti (Johansen & Green, 2019, s. 431–435).

Studie také řeší názory na sportovní participaci. Byly zmíněny jak „vnitřní přínosy“, jež se vztahují k tomu, že dle výpovědí dětem sport dělá radost, tak také „vnější přínosy“,

kde rodiče zdůrazňovali výhody spojené s navazováním sociálních kontaktů, získáváním nezávislosti, sebevědomí a zodpovědnosti. Důležitou funkci, označovanou jako „latentní“, měla sportovní participace dětí i pro samotné rodiče, a to v podobě navazování sociálních kontaktů (Johansen & Green, 2019, s. 433–436). Ačkoliv se ve studii objevuje rozdělení rodin podle třídního postavení, závěry nejsou na základě toho formulovány.

4.13. *Essential assistance’ versus ‘concerted cultivation’: theorising class-based patterns of parenting in Britain* (Sharon Wheeler, 2018)

Jak je již patrné z názvu, navazuje tato studie norské autorky na koncepty, které ve svých pracích představila Lareau, které se vztahují ke dvěma specifickým vzorcům výchovy v souvislosti s volnočasovými aktivitami dětí.²¹ Právě na ně je zaměřen i tento výzkum, který vychází z dat získaných polostrukturovanými rozhovory uskutečněných celkem s 62 rodinami, a to jak s rodiči, tak také s dětmi. Rodiny byly dle příjmů, povolání a vzdělání kategorizovány do chudší dělnické a do střední třídy, jež se dělila ještě na nižší, střední a vyšší střední. Otázky byly zaměřené jak na rodičovskou angažovanost v oblasti vzdělávání dětí, tak také v oblasti volnočasových organizovaných aktivit a s tím spojených faktorů, které zapojení rodičů ovlivňovaly (Wheeler, 2018, s. 330–333).

Byly zjištěny značné rozdíly ve způsobech výchovy na základě třídy. Rozdílnosti spočívaly například v „překážkách“. Dělnické třídy totiž měly více „fyzických“ překážek pro vstup do organizovaných aktivit či výuky, a to například v podobě absence přístupu k internetu. Pro dělnické rodiny byla typická i omezenost nejen ekonomických, ale také sociálních zdrojů či kontaktů. Rozdíly se projevovaly také v „systému přesvědčení rodičů“. Pro rodiče středních tříd totiž bylo typické nejen přesvědčení o tom, že mají na život svých dětí významný vliv, ale také to, že se při výchově orientovali více, oproti dělnickým rodinám, na budoucnost. Pro tyto rodiče pak bylo přijatelné, když dítě po nějakou dobu neprožívalo lehké chvíle například vlivem doučování, pokud to dítěti mělo prospět do budoucna (Wheeler, 2018, s. 333–336).

²¹ Wheeler v letech 2018 a 2019 vydala celkem čtyři studie, jež odpovídaly kritériím pro zařazení do této bakalářské práce. Své závěry však formuluje na základě téhož empirického materiálu a nijak si nerozporují, jde spíše o odlišné formulace nebo se akcentuje jiná oblast. Proto jsem se rozhodl v přehledu výzkumů popsat jeden z nich s tím, že pro širší porozumění či vhodnou formulaci zde a také v analytické části využiji i další dvě studie, které první doplňují.

Další rozdíl mezi rodinami byl pozorován i ve vztahu k institucím, přičemž dělnické rodiny se projevovaly nedostatkem důvěry a určitým podřízeným přístupem, zatímco rodiče ze střední třídy měly povětšinou k institucím vřelý vztah. Zásadně se rodiče lišily v míře a ve způsobech zapojování se do života svých dětí. Pro střední třídy bylo typické, že se rodiče do volného času a vzdělávání dětí zapojovali více, stanovovali také více pravidel a sledovali více oblastí, včetně účasti na pohybových aktivitách. U dělnických rodin bylo takových pravidel méně a děti měly větší autonomii. Pro střední třídy byl tedy typický rušnější a strukturovanější život (Wheeler, 2018, s. 336–339)

Zatímco dosavadní zjištění nijak nerozporují to, co představila Lareau (2002) a co již bylo popsáno v teoretické části práce, další zjištění je s Lareau v rozporu. Z této studie totiž vyplynulo, že rodiče z dělnických tříd dělají i navzdory nedostatečným, zejména ekonomickým, zdrojům, co je v jejich silách. Spíše než o záměrné ponechávání „přirozeného růstu“, jde dle Wheeler (2018) o „nezbytnou pomoc“ (*essential assistance*), jež je typická nedostatkem různých možností či dispozic k lepšímu životu. Odlišné výchovné styly mají za následek to, že děti z vyšších tříd si spíše osvojí rozmanité volnočasové aktivity (Wheeler, 2018, s. 340).

Pro doplnění o „sportovní kontext“ v tomto případě může posloužit další výzkum (Wheeler a kol., 2019), na kterém se Wheeler tedy podílela též. Dle tvrzení tohoto článku byl pro děti ze střední třídy typický jak vyšší průměrný počet navštěvovaných organizovaných sportovních aktivit, tak také větší rozmanitost a obecně vyšší míra sportovní participace (Wheeler a kol., 2019, s. 102–103). Sporty, které byly třídně výlučné, bylo zejména plavání, čehož se účastnili děti střední třídy, zatímco pravým opakem byl fotbal. Třídní rozdíly ve sportovní účasti se týkaly také škol. Školy, které navštěvovaly děti z vyšších tříd, nabízely participaci ve více sportech, a to i například právě v plavání. Dále platilo, že děti z vyšších tříd se často účastnily i jiných než jen školou poskytovaných aktivit, zatímco pro děti z dělnických tříd hrály aktivity nabízené školou hlavní roli (Wheeler a kol., 2019, s. 103–104).

Pro porozumění motivacím rodičů investovat do těchto aktivit může sloužit třetí výzkum (Wheeler & Green, 2019), v němž jsou formulovány závěry týkající se norem „dobrého rodičovství“. Řada rodičů se totiž cítila být pod tlakem, aby se jejich děti do různých aktivit zapojovaly. Studie tento jev zkoumá ze širší perspektivy a popisuje společenské změny, které na získání větší významnosti organizovaných aktivit v každodenním životě rodin měly vliv. Pod tyto změny spadá například dřívější návrat matek

do pracovního života, který vede k omezení času a zároveň k zisku příjmů, které lze do organizovaných aktivit dětí investovat. (Wheeler & Green, 2019, s. 798–799).²²

4.14. *Grandparents' contribution to a family culture of physical activity* (Victoria J. Palmer, 2018)

Studie francouzské autorky se zaměřuje jak na pohybovou aktivitu starších dospělých, tak také na vliv těchto osob v rámci formování postojů k pohybovým aktivitám na další členy rodiny. Takto zaměřených výzkumů je dle autorky nedostatek, především kvůli složitosti vztahů rodinného života. Studie nahlíží rodinu prostřednictvím konceptů Bourdieua nejen jako místo, kde se reprodukuje habitus, ale také jako pole. Právě s odkazováním na Bourdieua studie formuluje téma reprodukce fyzické aktivity v rodinách, přičemž prarodiče mohou hrát důležitou roli (Palmer, 2018, s. 3–5).²³

Studie vychází z kvalitativních dat získaných v pěti třígeneračních rodinách, v nichž se zkoumaly různé oblasti související s pohybovými aktivitami. Empirický materiál se zakládal jednak na individuálních rozhovorech a na pozorování fyzické aktivity prostřednictvím určitého přístroje, díky němuž se získala objektivní data o fyzické aktivitě. A jednak na rozhovorech skupinových, jejichž „cílem bylo zachytit vztahy, které přispívají k vyjednávání o pohybové aktivitě v rodinách, a umožnit účastníkům reflektovat jejich objektivní údaje o pohybové aktivitě“ (Palmer, 2018, s. 6). Všechny rodiny patřily do střední třídy, z každé rodiny se výzkumu účastnilo alespoň jedno dítě a ve všech rodinách byly dva rodiče.

Studie zjistila, že fyzická aktivita byla chápána jako významná součást rodinného života a že zároveň sloužila jako prostředek pro budování vztahů uvnitř rodiny. Co se týče vztahu prarodičů a vnoučaty, mnohdy byli aktivní společně, a právě pro prarodiče byla péče o vnoučata důvodem či motivací k fyzické aktivitě. Pohybovou aktivitu však prarodiče využívali i k vytváření společných zájmů s vnoučaty. Autorka tento jev popisuje tak, že je pohybová aktivita způsobem, jak „dělat“ rodinu (Palmer, 2018, s. 8–9).

Na rozvoj pohybových aktivit starších dospělých měly vliv i starší děti, tj. rodiče, kteří mnohdy aktivity podněcovali. Vliv na fyzickou aktivitu v rodině však nevidíme pouze „směrem nahoru“, nýbrž také „směrem dolů“. Prarodiče totiž hráli klíčovou roli při utváření

²² Na tento výzkum je podrobněji odkazováno v analytické části.

²³ Stránky textu této studie jsou číslovány římskými číslicemi.

určité kultury pohybové aktivity, jež byla v rodině sdílená. Tento vliv zmiňovali rodiče a dle autorky to podporuje teorii, že to, co si v raném věku v souvislosti s pohybovou aktivitou jedinci osvojí, s nimi přetrvává po celý život. Ač se někteří prarodiče domnívali, že mají přímý vliv na pohybovou aktivitu svých vnoučat, tak pouze tři vnoučata s takovým vlivem souhlasila. Protože se zjistilo, že členové rodiny napříč generacemi sdílely podobné postoje vůči pohybovým aktivitám, autorka tvrdí, že v rodině dochází k reprodukci dispozic, habitu ve vztahu s pohybovou aktivitou (Palmer, 2018, s. 11–14).

4.15. *Gender construction in sports, family habitus and “gender régime”* (Christine Mennesson & Lucie Forté, 2018)

Tato studie dvou francouzských autorek nabízí pro tuto bakalářskou práci jedinečný genderový pohled na utváření rodinného habitu v souvislosti se sportovní participací. Vychází tedy z přesvědčení, že rodina má na utváření vztahu k volnočasovým aktivitám a sportu klíčový vliv. Zároveň autorky s poukázáním na habitus Bourdieua stanovují, že vztah ke sportu je součástí habitu jednotlivce, a právě takový teoretický rámec „umožňuje pochopit výchovné praktiky rodin v souladu s jejich životním stylem a jejich postavením v sociálním prostoru“ (Mennesson & Forté, 2018 s. 100), a to včetně genderového aspektu. Autorky rovněž odkazují na Connel (2002) a její koncept „genderových režimů“, jenž označuje to, jaké jsou genderové vztahy v té které instituci či kontextu (Mennesson & Forté, 2018, s. 100–101).

Data, ze kterých studie vychází, byla získána ze dvou šetření, v jejichž zájmu byla sportovní socializace chlapců a dívek ve věku od 10 do 11 let. Zatímco první šetření bylo založené na rozhovorech uskutečněných celkem se 32 rodinami, a to jak s dětmi, tak také s rodiči. Osm rodin pocházelo z nižší třídy, 12 ze střední a dalších 12 z vyšší. Druhé šetření spočívalo v etnografickém přístupu k 10 genderově podmíněným aktivitám a zkoumal se jejich vztah k genderovým normám. Z tematické analýzy vyplynula tři témata, mezi něž patřily jak výchovné strategie rodičů, tak také například zkušenosti rodičů s volnočasovými aktivitami (Mennesson & Forté, 2018, s. 101–103).

Studie své závěry formuluje do oblastí roztříděných podle třídní příslušnosti. Na základě dvou odlišných příkladů autorky při popisu „bohatých domácností“ kladou důraz na význam rodinného habitu. Zatímco nesportující chlapec pochází z rodiny intelektuálů, kteří sportu nepřipisují významnou hodnotu, tak naopak dívka ze sportovně založené rodiny

s vysokým ekonomickým kapitálem dělá gymnastiku. Rodiny, jež lze rozdělit na kulturní a ekonomickou „vrstvu“ vyšší třídy, se liší v přístupu ke sportu a také v tom, jaký význam sportu připisují. Zatímco u rodiny sportovně aktivní dívky je sport prostředkem k „rozvoji bojovného ducha“, tak pro rodinu sportovně neaktivního chlapce úspěch není pouze v soutěžení a překonávání ostatních. Tyto rodiny se však liší i v přístupu k genderovým normám. Zatímco pro ekonomickou vrstvu či elitu bylo typické, že děti byly sice ke sportu povzbuzovány, tak zároveň se jednalo o sporty genderově stereotypní. Pro rodiny z vrstev kulturních však platilo, že ač ke sportu v takové míře povzbuzovány děti nebyly, tak preferovaly méně genderově stereotypní aktivity (Mennesson & Forté, 2018).

Na příkladech rodin z nižší střední třídy studie poukazuje na možnou korelaci zpochybňování genderových norem ve sportu po zkušenostech vzestupné sociální mobility. Všechny příklady však svědčí o tom, že velmi záleží na tom, jaké postoje rodiče ke sportu mají. Na příkladu rytmické gymnastiky a dvou odlišných rodinných přístupů k genderovým normám je též poukázáno na to, že dívky, které jsou k dodržování genderových norem typu ladnosti či „správného ženského“ držení těla podporovány, jsou zároveň v tomto sportu nejen úspěšnější, ale zároveň oceňovanější oproti dívkám pocházejících z rodin, kde se genderové normy zpochybňují. Vztah dětí ke sportu tedy závisí jak na životním stylu rodin (viz kulturní a ekonomická frakce), tak také na vztahu k sociální soutěži či na postojích rodičů k genderovým normám. Autorky všechny tyto faktory považují za součást rodinného habitu, jehož význam se dle autorek má o onen genderový aspekt rozšířit (Mennesson & Forté, 2018, s. 109–110).

4.16. *Social class, the elite hockey player career and educational paths* (Orlan Moret & Fabien Ohl, 2019)

Studie dvou autorů z roku 2019 se snaží porozumět tomu, co vede profesionální švýcarské hokejisty k tomu, že ukončují svou „vzdělávací kariéru“ hned po ukončení povinné školní docházky. Na základě rešerše literatury autoři stanovili předpoklad, že lidé z nižších sociálních tříd budou spíše těmi, kteří nebudou pokračovat ve studiu, protože je sportovní kariéra jedinou možností sociální mobility (Moret & Ohl, 2019). Studie je založena na konceptech Bourdieua (např. 1978), prostřednictvím nichž autoři vysvětlují vliv rodinného prostředí na volby týkající se vzdělávací a sportovní kariéry.

Tato studie částečně pracuje i s kvantitativním šetřením. Sběr dat celkem probíhal ve

třech fázích, z nichž byla právě druhá kvantitativní povahy. Po první fázi založené na 10 hloubkových rozhovorech provedených s hráči národní švýcarské ligy, které byly zaměřené na období ukončení školní docházky, se přešlo k části druhé, kvantitativní. Na základě analýzy rozhovorů se vytvořil dotazník, který byl rozeslán všem hokejistům, kteří hráli na jedné z nejvyšších úrovní a kteří byli narozeni v letech 1963 až 1992. Takových hráčů je celkem 1814 a podařilo se nakonec získat 605 odpovědí. Tato kvantitativní část sloužila jako základ pro pochopení nejen začátku kariéry hráčů, ale také pro lepší zařazení zkušeností respondentů do kontextu švýcarské hokejové komunity. Následně byl ještě vybrán vzorek 26 hokejistů, s nimiž byla uskutečněna druhá sada rozhovorů (Moret & Ohl, 2019, s. 905–906).

Zjištění studie jsou prezentována v několika částech. V části týkající se rodiny studie stanovuje, že přesvědčení rodičů o hokeji, jejich (ne)angažovanost a cenění si vzdělání má velký vliv na volbu hráčů ohledně ukončení školní docházky a věnování se sportovní kariéře. Ač studie nepotvrzuje předpokládané rozdíly spočívající v třídním postavení, nachází v souvislosti s třídou jiné rozdíly. Rodiny z vyšší střední třídy považovaly hokej za alternativní strategii dosažení úspěchu, přičemž sportovní kariéra je jakýmsi „druhem podnikání“, nad kterou rodiny strategicky uvažovaly. U rodin nižších středních tříd o takovou strategii nejde, rodiče v tomto případě ponechávají dětem větší autonomii a nerozvíjí žádný alternativní plán ve vztahu k jejich profesní kariéře (Moret & Ohl, 2019).

Autoři navíc tvrdí, že: „čím více rodiče věří v hodnotu sportovního kapitálu, ... tím méně je pro sportovce důležité vzdělání, a to bez ohledu na sociální třídu“ (Moret & Ohl, 2019, s. 916). Na tom lze spatřit významný vliv, který má rodinami sdílená „hokejová doxa“, vliv samotných rodin na profesní kariéru včetně vzdělávací dráhy, ale také nižší vliv sociální třídy. Třídní příslušnost se však v této studii ukazuje jako podstatný faktor v rámci utváření představ ohledně profesní kariéry (Moret & Ohl, 2019).

Studie se také zabývá procesem ukončení profesní kariéry, v němž je sportovní kapitál získaný prostřednictvím sportovní kariéry pro další profesní uplatnění nutné „přenést“ do jiných oblastí. V této části autoři došli mimo jiné k závěru, že hráči z nižší střední třídy, kteří nemají alternativní plán pro profesní kariéru, věří v prosazení v hokeji i pokud se jejich kariéra neodehrává předpokládaným směrem (Moret & Ohl, 2019).

4.17. *Family practices among Swedish parents: extracurricular activities and social class* (Daniel Sjödin & Christine Roman, 2018)

Studie Daniela Sjöдина a Christine Roman se zaměřuje na rodičovské praktiky v souvislosti s mimoškolními aktivitami dětí, do kterých patří zejména sport či jiná fyzická aktivita. Vychází přitom nejen z Bourdieua a jeho porozumění rodině jakožto místu pro předávání forem kapitálu, ale také z práce Lareau (2011), přičemž právě autorčinu studii autoři označují v souvislosti s rodičovskými praktikami, sociální třídou a sportovní participací za jednu z nejvlivnějších (Sjödin & Roman, 2018, s. 764–767).

Prostřednictvím individuálních polostrukturovaných rozhovorů se švédskými rodiči z 37 rodin. Dětem v těchto rodinách bylo tři až šest let. Rozhovory byly zaměřené na každodenní rodinný život, rodičovské praktiky a aktivity dětí mimo školu. Podle příjmů, vzdělání a typu povolání byly rodiny rozděleny do třídy dělnické a střední (Sjödin & Roman, 2018, s. 768–770).

Zatímco studie A. Lareau (2003, 2011) a řada dalších výzkumů pozorovaly rozdílné rodičovské praktiky ve vztahu k mimoškolním aktivitám, tato studie tak razantní východiska nesdílí. Většina rodin, bez ohledu na třídu, totiž umožnila dětem se mimoškolních aktivit účastnit a považovali to za součást výchovných ideálů. Zapojení do takových aktivit dle rodičů vede děti k rozvoji užitečných schopností, dovedností a zároveň k podpoře zdravého životního stylu. (Sjödin & Roman, 2018, s. 776). Jak rodiče ze střední, tak i rodiče z dělnické třídy sdíleli podobné názory ohledně zapojování se do organizovaných aktivit. Studie tedy dochází k závěru, že „koordinovaná kultivace“ (Lareau, 2011) jakožto typ rodičovské výchovy a výchovného ideálu „překračuje třídní hranice“ (Sjödin & Roman, 2018, s. 777).

Organizované aktivity rodiče považují za ideální i díky dohledu či kontrole jiných dospělých. Dále ani tato studie neopomíná „rostoucí responsabilizaci“, tj. fakt, že se rodiče, v tomto případě též včetně těch z dělnické třídy, cítí býti zodpovědní za rozvoj různých dovedností svých dětí (Sjödin & Roman, 2018).

I tato studie však v rodičovství pozoruje určité třídní rozdíly. Nejenom to, že rodiče ze střední třídy organizovaným aktivitám přisuzovali větší význam, ale také se objevil rozdíl v počtu aktivit, kterých se děti účastnily, přičemž vyšší počet byl typický pro děti ze střední třídy. Rodiče ze střední třídy se zároveň více zaměřovali neboli orientovali na budoucnost.²⁴ V názorech na sportovní aktivitu navíc nebyly dělnické třídy tak homogenní jako rodiny z třídy střední (Sjödin & Roman, 2018).

²⁴ „Orientace na budoucnost“ je jedním z podtémat v analytické části.

Za další významné zjištění této studie se dá považovat závěr, že určité pozorované a výše popsané rozdíly v zapojení rodičů nijak nesouvisí s příjmem. Autoři nazírají možnou příčinu této „nedůležitosti“ finančních důvodů buď ve specifickém švédském kontextu, kde jsou náklady na tyto aktivity relativně nízké. Nebo také v tom, že rodiče finanční důvody výslovně neuváděli, ačkoliv svůj význam mít mohly. Autoři však vysvětlují výše popsané třídní rozdíly prostřednictvím „časové chudoby“. Právě pocit časové chudoby byl naléhavějším než samotná „chudoba finanční“. Potíže při skloubení pracovních či domácích povinností s organizovanými aktivitami dětí byly hlavní příčinou toho, že se rodiče nezapojovali a že se děti neúčastnily takového počtu organizovaných aktivit (Sjodin & Roman, 2018).

4.18. *‘Every day we’d have an arranged activity, so she’d have football, swimming, dance, gymnastics’*: A sociological analysis of parenting and sports-based enrichment activities for the under-fives (Phillippa Velija & Georgia Allen, 2024)

Tato studie si klade za cíl porozumět důvodům a motivacím rodičů, jež je vedou k tomu, aby své děti přihlásili do organizovaných sportovních aktivit ještě v předškolním věku.²⁵ Studie využívá v kontextu rodičovství a sportovní participace konceptu „koordinované kultivace“ (Lareau, 2003, 2011). Mimo jiné odkazuje také na výzkumy Wheeler (2018) a Wheeler a Greena (2019), které jsou v této bakalářské práci diskutovány též. Metodologickým přístupem zde byly polostrukturované rozhovory, které se uskutečnily s 24 rodiči. Co se týče kontextu Velké Británie a sportování dětí předškolního věku, je třeba upozornit na to, že zde došlo k rozvoji „franšíz“, které tyto aktivity organizují, a to mnohdy za nemalý poplatek (Velija & Allen, 2024).²⁶

Studie v oblasti rodičovství a sportu zjišťuje, že pro rodiče má velký význam tzv. rutina. Rutina byla rodiči vnímána pozitivně jak pro děti, tak pro rodiče samotné. Především dodávala rodičům potřebu „vyjít z domu“, byla spojena s něčím plánovaným, a navíc

²⁵ Ačkoli se ve studii neobjevuje odkaz na Coakleyho a objevuje se pouze jeden odkaz na Bourdieua, byl i navzdory tomu výzkum do bakalářské práce zařazen. A to jak z toho důvodu, že silně vychází z práce Lareau, jež se ve zkoumané problematice považuje za „jednu z nejvýznamnějších“ (např. Sjodin & Roman, 2018, s. 766), tak také z toho důvodu, že přináší porozumění motivacím a důvodům, proč rodiče dětí věku předškolního platí za obohacující aktivity, o čemž navíc „je málo známo“ (Velija & Allen, 2024, s. 1).

²⁶ Studie zatím nevyšla v rámci konkrétního ročníku či čísla časopisu, nejsou proto tyto údaje uvedeny ani v bibliografii.

hodnotným v souvislosti s rozvojem dítěte. Zároveň pro rodiče pravidelné docházení na strukturované aktivity, znamenalo určitý odpočinek či úlevu, protože aktivity nemuseli sami vymýšlet či plánovat. To vše dle autorek souvisí se společenským tlakem a společenskými očekáváními ohledně nutnosti kultivovat či strukturovat čas svých dětí (Velija & Allen, 2024).

Zjistilo se však, že rodiče přihlašují své děti i z jiných důvodů než je rutina. Jedním z těch, které rodiče zmiňovali, byl sociální rozvoj. Rodiče totiž usilovali o to, aby se děti učily sociálním dovednostem, které jim budou potřebné i v budoucím životě. Zároveň si samotní rodiče si cenili zisku cenných kontaktů s dalšími rodiči. V neposlední řadě rodiče oceňovali i další dovednosti, které děti skrze účast na těchto aktivitách získávali, jako například trpělivost či schopnost dodržovat pokyny. Rodiče podporovali účast dětí na těchto aktivitách především z toho důvodu, aby byli připraveni na budoucnost, v tomto případě na školu (Velija & Allen, 2024).

V neposlední řadě se studie vztahuje i k problematice genderové podmíněnosti, a to v souvislosti s důrazem kladeným na význam sportu či fyzické aktivity. Podle představ rodičů je potřebnější „spalovat energii“ u chlapců a stejně tak byly pro jedno pohlaví určité formy fyzické aktivity považovány za vhodnější než pro druhé (Velija & Allen, 2024, s. 12). Jako „jedinečné zjištění“ autorky označují fakt, že se jako významný důvod pro zapojení dětí neobjevil důraz na zdraví či zdravotní důvody, naopak se ve výpovědích hovořilo spíše o dovednostech, které děti mohou skrze participaci na sportovních aktivitách získat (Velija & Allen, 2024, s. 16).

Ačkoliv studie zmiňuje, že byl zjištěn i rodinný příjem, tak nedochází k závěrům zakládajících se na třídní příslušnosti. A to až na jednu výjimku, kdy autorky tvrdí, že: „u některých rodin s nižšími příjmy je méně pravděpodobné, že se přihlásí k četným aktivitám a že si (aktivity) vybírají selektivněji...“ (Velija & Allen, 2024, s. 10). Bližší porozumění či specifičtější analýzu studie v této souvislosti nenabízí.

4.19. Girls in Football, Boys in Dance. Stereotypization Processes in Socialization of Young Sportsmen and Sportswomen (Honorata Jakubowska & Dominika Byczkowska-Owczarek, 2018)

Studie těchto dvou autorek se zaměřuje na genderovou stereotypizaci ve sportu. Důraz klade na význam rodičů, kteří hrají při sportovní a genderově podmíněné socializaci dětí

klíčovou roli. V této souvislosti autorky odkazují i na Bourdieua (1977) a jeho koncept habitu. Vycházejí z představy ukotvené na teorii (např. Coakley, 1990), že děti si v průběhu socializace osvojují určité způsoby chování, které odpovídají jejich genderu, což mimo jiné ovlivňuje i jejich postoj ke sportu (Jakubowska & Byczkowska-Owczarek, 2018, s. 14).

Výzkum pracuje celkem s 56 rozhovory, které se uskutečnily se sportovci, trenéry a také se zástupci sportovních klubů. Dále byly rozhovory provedeny se sportovními fanoušky a zástupci feministického prostředí. Tento článek je zaměřený na tanec a fotbal, což jsou dva genderově podmíněné sporty, přičemž pojednává se zde o dětech, kteří praktikují sport, jenž není typický pro jejich gender (Jakubowska & Byczkowska-Owczarek, 2018, s. 16–19). Autorky na základě dat stanovují čtyři strategie, které „utvářejí jednání a vyprávění sociálních aktérů“ (Jakubowska & Byczkowska-Owczarek, 2018, s. 19). Těmito čtyřmi strategiemi byly stereotypizace, destereotypizace, zjevná destereotypizace a skrytá stereotypizace.

Strategie stereotypizace je založena na názorech, že určité sporty jsou vhodné pro určitý gender a naopak. Souvisejí s ní také pokusy odradit děti od participace na atypickém sportu skrze „hrozby“ typu osvojení si mužské postavy (u dívek) či přílišné zženštilosti (u chlapců). Tento typ strategie je častý u rodičů, kteří mnohdy dětem nedovolují atypický sport vykonávat a naopak je nutí do toho, aby vykonávaly nějaký z genderově stereotypní. Destereotypizace obsahuje praktiky, které vycházejí z předpokladu genderové neutrality ve sportu. Rodiče či trenéři v tomto případě umožňují jak přístup k atypickým sportům, tak také zároveň zacházejí se všemi rovným způsobem. Tato strategie však není, zejména u rodičů, příliš častá. Co se týče zjevné destereotypizace či skryté stereotypizace, ty se opět zakládají na myšlence, že určité sporty jsou pro určitý gender nevhodné. Vyzdvihují se však určité výhodné aspekty, které sportovní participace v genderově nestereotypním sportu přináší. Jedná se například o obecný tělesný rozvoj, vzdělávání i zdraví (Jakubowska & Byczkowska-Owczarek, 2018, s. 19–23).

V souvislosti s těmito strategiemi autorky zároveň zjišťují, že jsou postupem času děti od atypických sportů více odrazované a že s nimi nezachází vážně. Participace v tanci z pozice chlapce či participace ve fotbale z pozice dívky je často dávána do souvislosti s různými výhodami či přínosy. Přínosy, které se zmiňují u oněch chlapců, spočívají například v nabytí houževnatosti, zodpovědnosti či vytrvalosti, ale také v učení se vhodného chování k dívkám a ženám. Dále je součástí pocíťovaných přínosů také dovednost pečovat o svůj vzhled a znalost ženského těla včetně stigmatizovaných témat. U dívek hrajících fotbal je zamýšleným přínosem to, že si osvojí všeobecné sportovní dovednosti a že se naučí určité

nebojácnosti vůči oblastem, které nejsou ženám ve společnosti přístupné (Jakubowska & Byczkowska-Owczarek, 2018, s. 23–26).

Popsané strategie poukazují na to, jakým způsobem rodiče i trenéři reprodukuje genderové stereotypy ve sportu. Autorky tvrdí, že je jen málo rodičů, kteří by zpochybňovali „typické“ rozdělování sportů, ačkoliv může mít participace v genderově atypickém sportu významné výhody jak pro děti samotné, tak pro celou společnost. Děti věnující se genderově atypickým sportům by pak totiž mohly být méně stigmatizované (Jakubowska & Byczkowska-Owczarek, 2018). Ohledně sportovní socializace se nicméně rodiče jeví jako klíčoví, což studii dělá podstatnou i pro tuto bakalářskou práci.

4.20. *To move on... – a comparative study of Swedish adolescents in a changing sport and leisure-time landscape* (Suzanne Lundvall & Britta Thedin Jakobsson, 2021)

Tato komparativní studie zkoumá proměny vnímání volného času i organizovaného sportu z perspektivy samotné mládeže. Porovnávána jsou data z let 2007 a 2016.²⁷ Studie pracuje s koncepty Bourdieua a zakládá se na kvalitativních datech, přičemž data z roku 2007 tvoří polostrukturované rozhovory z longitudinálního projektu *Skola-Idrott-Halsa* (SSH). V roce 2016 bylo provedeno osm polostrukturovaných skupinových rozhovorů se 48 dospívajícími a výběr respondentů odpovídal kritériím, která byla využita ve výzkumu z roku 2007. Na základě analýzy dat vznikla tři témata, dle nichž jsou v textu také popisována zjištění (Lundvall & Jakobsson, 2021, s. 85–87).

Pod první oblast nazývanou se „organizace času a praktik“ spadá několik závěrů. Dospívající se v obou studiích podobali co do popisu volného času. Rozdíl byl však spatřován v tom, že dotazovaní z roku 2016 pocítovali větší potřebu „odpočívat“ od školních povinností a každodenního života. S tím souvisejí i zjištění s pojetím času. Respondenti z roku 2016 uváděli, že času mají větší nedostatek a mnohdy byly školní povinnosti jakožto hlavní příčina nedostatku času i důvodem ukončení aktivity. Tito dotazovaní také v souvislosti s volným časem zmiňovali prvky různých oblastí života (např. školní povinnosti, zaměstnání, trénink a sociální sítě), ovšem dospívající v roce 2007 hovořili především o sportu. K významné změně došlo i v samotné organizaci či v

²⁷ Ač není v bezprostředním zájmu této studie vliv rodiny na způsoby trávení volného času, jde o cenný příspěvek do oblasti vnímání volného času a organizovaných aktivit z pozice samotných dospívajících, v tomto případě navíc jeho proměňování v průběhu devíti let.

organizačních principech. Zatímco v roce 2007 převládaly klubově organizované sporty a pohybové aktivity, v roce 2016 byli dospívající více heterogenní. Častěji byly například zmiňovány návštěvy fitness center zmiňovány (Lundvall & Jakobsson, 2021, s. 87–90).

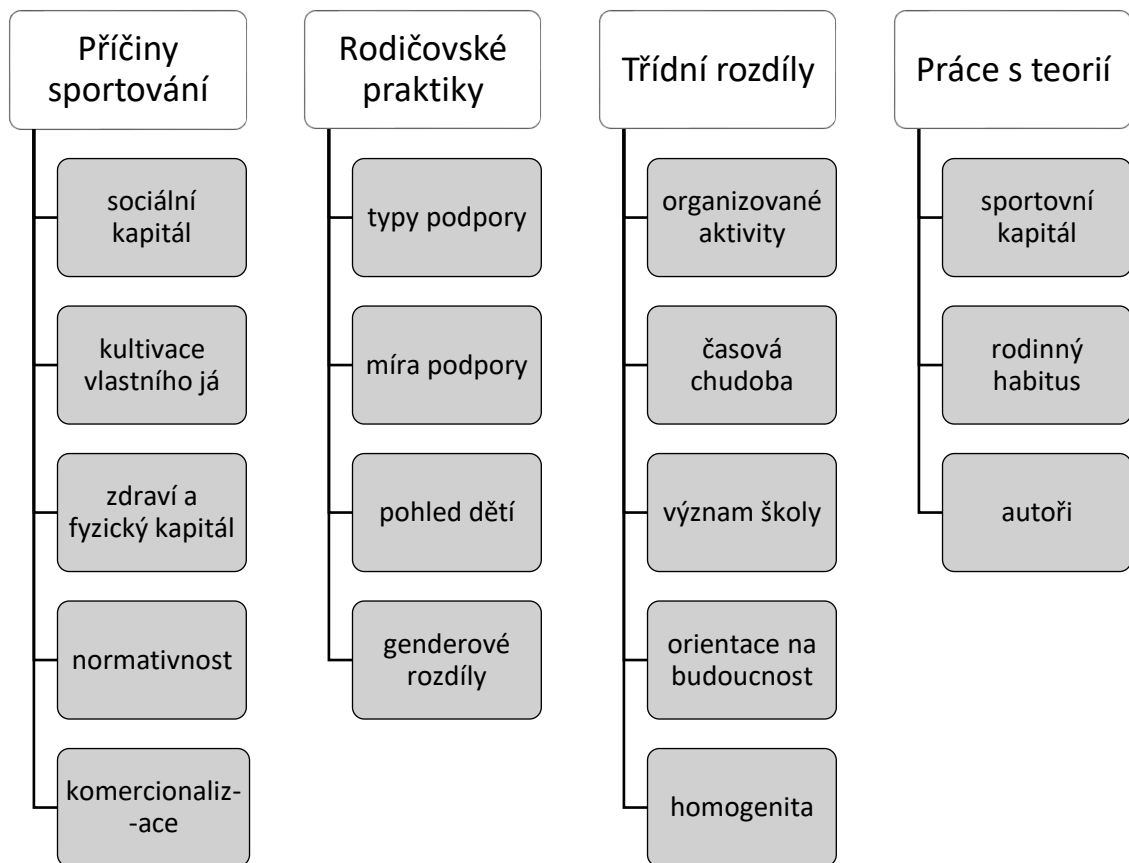
Další oblastí je „flexibilita“. S tou se pojí i problematika odchodu od sportu či ukončení sportovní participace. Pro dotazované z roku 2016 byla flexibilita určitou podmínkou toho, aby vůbec začali sportovat, zatímco pro mládež v roce 2007 by zanechání sportu znamenalo, že by se ke sportování již nemohli vrátit. S potřebou flexibility dle autorek souvisí i rozvoj digitálního volnočasového prostředí, kde si lidé mohou vybírat přátele, tým či sociální komunitu, a zatímco klubový sport je vnímán jako neflexibilní, tento typ komunity je na flexibilitě založený. Organizovanou sportovní praxi dospívající nekritizovali jen z důvodu nedostatku flexibility, ale také z důvodu nedostatku možností se rozvíjet (Lundvall & Jakobsson, 2021, s. 90–91).

Dalším rozdílem je právě zaměření na vzdělávání a rozvoj. V roce 2016 byl volný čas chápán jako součást individuální investice. Autorky popisují tyto změny jako „posun od kolektivu k jednotlivci“, přičemž z výpovědí z roku 2007 byl zřejmý důraz na tým a jeho úspěšnost či progres jako celku, zatímco pro dospívající v roce 2016 byla sportovní aktivita možností i snahou o již zmíněný seberozvoj (Lundvall & Jakobsson, 2021, s. 91–92). Pro respondenty z roku 2016 bylo typické, že se mohou o svých volnočasových aktivitách rozhodovat sami, nezávisle na rodičích či trenérech (Lundvall & Jakobsson, 2021, s. 93–94).

5. Analýza výzkumů

V následující části jsou analyzovány výše popsané studie. Diskutována jsou jednotlivá témata, která se ve výzkumech objevovala. Témata byla rozřazena do čtyřech oblastí (viz Obrázek 1), kterými jsou: příčiny sportovní participace dětí, rodičovské praktiky v souvislosti se sportováním dětí, třídní rozdíly a práce s teorií. Kromě těchto oblastí se v další části též porovnávají teoretické náhledy a v rámci reflexe výzkumů je poukázáno i na nedostatky výzkumů. Výzkumy se z velké většiny vztahují k tématu rodičovství a sportovní participace, přičemž některé z nich akcentují vliv třídní příslušnosti, což je faktor, o kterém je pro přehlednost a jeho významnost diskutováno odděleně. Je však třeba mít při čtení závěrů analýzy na paměti, že se témata ve výzkumech vzájemně překrývala a že třída mohla být faktorem, který se propisoval i do jiných vytyčených oblastí. Ačkoli není třída zastřešujícím tématem všech studií, vyplynula jako faktor nejpodstatnější.

Obrázek 1. Základní témata analýzy a její podoblasti

Zdroj: Vlastní zpracování.

5.1. Charakter výzkumů a respondentů

Protože byla metodologie jedním ze samotných kritérií vyhledávání výzkumů, považují za příhodné se charakteru výzkumů věnovat jen krátce. Všechny studie vycházely z kvalitativní metodologie, přičemž pouze jedna ze studií částečně využívala metodologii kvantitativní v podobě dotazníků. Všechny výzkumy se zakládaly především na rozhovorech a pokud nebylo uvedeno jinak, jednalo se o rozhovory polostrukturované. Sedm studií analyzuje rozhovory uskutečněné pouze s rodiči, pět studií se zakládalo na rozhovorech s rodiči i dětmi,²⁸ čtyři vycházely z rozhovorů s dětmi a dvě studie zpovídaly již „dospělé děti“.²⁹ Dále se jedna zakládala na rozhovorech s ligovými hráči a další analyzovala rozhovory s rozsáhlejším vzorkem respondentů včetně například trenérů. Ačkoliv může být rozmanitost respondentů pro analýzu problematičtější, tak zároveň umožňovala analyzovat různé oblasti vztahující se k danému tématu.

Ve čtyřech případech se jednalo o rozhovory skupinové a některé vycházely též z pozorování. „Výjimečné“ byly dvě studie, přičemž v prvním případě šlo o studii longitudinální a ve druhém o komparativní. Všechny studie se zaměřovaly na Evropu, což bylo i samotným kritériem výběru studií. Konkrétně se však jednalo o Velkou Británii (6 studií), Norsko (5), Švédsko (3), Francii (3) a v jednom případě též o Polsko (1), Irsko (1) a Švýcarsko (1). Ačkoliv se zavedením kritéria evropského prostředí sledovala snaha zamezit zkreslení a kulturní rozmanitosti, tak se i zde mohly sociokulturní rozdíly mezi jednotlivými zeměmi a jejich odlišné úrovně například sociálních nerovností projevit.

5.2. Příčiny sportovní participace dětí

V první části analýzy bude představen kontext, v němž se rodiče ohledně sportování svých dětí rozhodují. Zatímco první polovina této části je zaměřena na představy samotných rodičů o přínosech sportu, druhá se zabývá širšími společenskými okolnostmi a očekáváními, jež volby rodičů ovlivňují. Údaje se opírají o zkoumané studie a jejich zjištění.

5.2.1. Percepce přínosů sportovní participace

Jedním z témat, které se ve výzkumech objevovalo, byly myšlené přínosy sportovní participace či fyzické aktivity dětí, a to z pohledu rodičů. Na základě řešených studií jsem

²⁸ Studie Wheeler jsou započítané jen jako jeden případ.

²⁹ Ovšem se záměrem zkoumat vliv rodiny na sportování od raného věku.

takové přínosy rozřadil do několika podtémat. Obecně lze tvrdit, že přínosy sportovní participace rodiče nahlíželi zejména v učení se určitým dovednostem, které budou dětem v méně či více vzdálené budoucnosti užitečné, a to i v jiných oblastech než jen ve sportu. Na základě opakujících se zjištění byly vytvořeny tyto kategorie: sociální kapitál, kultivace vlastního já a také zdraví a fyzický kapitál.

Sociální kapitál

Sport může být příležitostí navázat nové kontakty v podobě přátelství (Eriksen & Stefansen, 2022; Hobson a kol., 2024; Johansen & Green, 2019, Wagnsson a kol., 2023), přičemž zisk tohoto sociálního kapitálu se netýkal pouze dětí, nýbrž také rodičů (Johansen & Green, 2019; Velija & Allen, 2024), kteří v kolektivu nacházeli podobně smýšlející rodiče (Allen a kol., 2021). Eriksen a Stefansen (2022) při popisu dvou odlišných „orientací“ také ukazují, že pokud jsou rodiče „orientováni na komunitu“, je pro ně sport prostředkem, jak si v komunitě získat své místo. Náhled na sport jako na prostředek k navazování vztahů se však netýká pouze vrstevníků docházejících na tentýž sport. Fyzická aktivita nebo účast ve sportu byla totiž také prostředkem navazování bližšího vztahu uvnitř rodiny. S tím se můžeme setkat jak ve výzkumu Palmer (2018), kde fyzická aktivita byla doslova prostředkem, jak „dělat“ rodinu, tak také v souvislosti s „hlubokou angažovaností“ rodičů ve výzkumu Stefansen a kol. (2018).

„Kultivace vlastního já“

V tomto případě byla využita formulace ze studie Stefansen a kol. (2018). Přínosy sportovní participace totiž mnozí rodiče spatřovali též v učení se určitým vlastnostem, které jsou považovány za pozitivní. Sport je pak chápán jako činnost, jež buduje charakter (Stefansen a kol., 2018). V tomto výzkumu byl sport považován i za prostředek, jak se vypořádat například se stydlivostí či sociální odtazižností. Též v další studii (Velija & Allen, 2024) jsou zmiňovány dovednosti typu trpělivosti, schopnosti naslouchat a respektovat pravidla. Ve studii Johansena a Greena (2019) se zjistilo, že rodiče kladou důraz na to, že děti se sportováním stanou zodpovědnějšími či sebevědomějšími. Ve studii Lundvall a Jakobsson (2021) se navíc zjistilo, že i sama mládež považuje sport zejména za možnost jak se individuálně rozvíjet, což byl dokonce jeden ze zásadních rozdílů v porovnání s adolescenty ze starší studie. Výraznou oblastí, kterou rodiče v souvislosti s přínosy sportovní participace vyzdvihovali, jsou určité sociální dovednosti. Například ve výzkumu Sjødina a Roman (2018) je pro rodiče sport prostředkem k rozvoji spolupráce. Stejně tomu bylo i v jedné již zmíněné studii (Velija & Allen, 2024). Ve výzkumu Johansena a Greena

(2019) se zjistilo, že rodiče usilují zejména o to, aby dítě zapadlo do kolektivu.

Ve výzkumu zaměřeném na genderovou problematiku (Mennesson & Forté, 2018) zase můžeme vidět, že dle rodičů z ekonomických vrstev vyšší třídy, může být sport možností, jak rozvíjet „bojovného ducha“, což dle těchto rodičů bude v pozdějším životě potřebné pro sebeuplatnění. Zde je však třeba brát v úvahu třídní odlišnosti, ke kterým studie dospívá a které jsou více rozebrány v části analýzy, jež se zabývá třídními rozdíly. U druhého, na genderovém aspektu se zakládajícím výzkumu (Jakubowska & Byczkowska-Owczarek, 2018) však vidíme, že sport může být přínosný v tom ohledu, že si děti, kteří dělají genderově atypický sport, mohou osvojit ceněné dovednosti ať už v souvislosti se vztahem k druhému pohlaví či dovednosti pro příslušný gender netypické. Je však třeba opětovně zmínit, že samotná studie pracuje s apriorní představou rozdělení sportů na mužské a ženské.

Zdraví a fyzický kapitál

Ve výzkumech se opakovaně objevovalo téma zdraví či zdravého životního stylu. Například ve výzkumu Eriksen a Stefansen (2022) se u rodičů, kteří byli typičtí svou „strukturující orientací“, objevovala snaha zamezit nezdravému životnímu stylu, který spočívá v sedavém způsobu života a v nadměrném trávení času u obrazovky. Zamezit tomu se rodiče snažili právě prostřednictvím fyzické aktivity, jež byla chápána naopak jako něco zdravého a prospěšného. Podobné snahy rodičů o omezení času u obrazovky a „boje“ proti sedavému způsobu života se objevují také u Wheeler a Greena (2019). Důraz na zdravý životní styl se objevuje také v dalších výzkumech (Sjodin & Roman, 2018; Wagnsson a kol., 2023). V této souvislosti však nelze opomenout studii Velija a Allen (2024, s. 16), jejímž „jedinečným zjištěním“ je to, že se naopak důraz na zdraví vůbec neobjevil.

Důraz na to, aby dítě získalo „fyzické“ dovednosti se objevil například ve studii Allen a kol. (2021). Rodiče se snažili o to, aby dítě v budoucím školním kolektivu nevyčnívalo a umělo to, co umí ostatní. Také ve výzkumu Sohun a kol. (2021) rodiče považovali fyzickou aktivitu za prostředek ke zlepšení fyzických dovedností. Dotazovaní rodiče napříč výzkumy (např. Allen a kol., 2021) si též byli vědomi toho, že sportovní aktivitou v dětství mohou přispět k zachování fyzické aktivity i v dospělosti, případně z této korelace vycházeli samotní autoři (např. Eriksen a kol., 2024).

Zároveň je třeba mít na paměti, že se v tomto vymezeném tématu často pracuje s představou, že rodiče, kteří mají nižší postavení, nepovažují sport za tak důležitý jako rodiče z vyšších tříd. Třídní rozdílnosti či jiné aspekty, které se do názorů ohledně sportu

propisují, jsou však analyzovány v dalších částech analýzy. Tato část ovšem sloužila především jako nastínění toho, v čem rodiče v analyzovaných studiích spatřovali přínosy sportování. Na základě toho lze říci, že rodiče sportování dětí nahlíží zejména jako určitý strukturující prostředek k zisku různých typů dovedností. Ve studiích se však neobjevoval důraz na radost nebo štěstí ze hry. Ba naopak se ve studii Johansena a Greena (2019) ukázalo, že samotní rodiče takovéto „vnitřní“ přínosy v podobě radosti ze sportu upozadovali a nemluvili o nich v takové míře jako o přínosech „vnějších“, jež spočívaly třeba v zisku sociálních dovedností.

5.2.2. Širší souvislosti sportovní participace dětí

Když je již zřejmé, v čem rodiče spatřují přínosy sportování, je třeba se zaměřit na širší společenský kontext, který představy či volby rodičů ohledně sportovní participace ovlivňuje. Co tedy stojí za tím, že rodiče své děti přihlašují do organizovaných aktivit?

„Normativnost“ a sportovní participace dětí

Prvním analyzovaným tématem je zde „normativnost“. „Normativní“ v našem kontextu ve zkratce znamená to, že se od rodičů předpokládá, že budou jejich děti sportovat. Pro detailnější porozumění může pomoci teoretická část této práce.

Rodiče chápali dětskou sportovní účast jako normativní například ve výzkumu Johansena a Greena (2019). Autoři ve studii zaměřené na norské prostředí přicházejí se zjištěním, že právě sportovní participace dětí byla součástí místní sportovní kultury a rodiče považovali sportování dětí za samozřejmé či dokonce nutné. Podobné názory sdíleli též rodiče z výzkumu Stefansen a kol. (2018), v němž zapojení dětí do sportu bylo považováno za „samozřejmou věc“. Sportování či fyzická aktivita dětí se objevuje jako normativní i ve výzkumech zaměřených na děti předškolního věku (Allen a kol., 2021; Velija & Allen, 2024). Ve studii Allen a kol. (2021) je například zřetelný společenský tlak na to, aby rodiče demonstrovali, že svým dětem poskytují stejné příležitosti jako ostatní rodiče.

Rodiče se tedy za rozvoj různých dovedností u svých dětí cítí být více zodpovědní, což se shoduje s Coakleym (2007, 2010), jehož texty jsou rozebrány v teoretické části práce. Normy ve společnosti, které rodiče ovlivňují v přihlašování svých dětí do organizovaných aktivit, Wheeler a Green (2019, s. 799) popisují jako tlak okolí, ve kterém se rodiče pohybují.

Studie Wheeler a Greena (2019) nabízí porozumění tomu, proč rodiče své děti do organizovaných aktivit přihlašují z perspektivy celospolečenských proměn. Důvody autoři spatřují v několika ohledech. Jednak v brzkém návratu matek do pracovního života, jehož důsledkem je jak kratší čas, který matky mohou věnovat rodině, tak také vyšší příjem rodin,

který lze do organizovaných aktivit dětí vkládat. Jednak v rostoucí konkurenceschopnosti trhu práce, kvůli čemuž se rodiče více snaží o to, aby děti rozvíjely co nejvíce různých dovedností a mohly se na tomto trhu uplatnit. Navíc se zvýšil zájem o zdraví a bezpečnost dětí, přičemž právě organizované aktivity zkušených trenérů a trenérek rodiče vnímají jako něco zdravého (oproti sedavému způsobu života) a bezpečného (Wheeler & Green, 2019, s. 799). V neposlední řadě je varianta přihlásit dítě do takového typu aktivity považována za zodpovědnou (Wheeler & Green, 2019).³⁰ A také je možností, jak při nedostatku času zůstat „dobrým rodičem“, který dítěti poskytuje co nejlepší a nejpestřejší možnosti k rozvoji. Rodiče tak mohou demonstrovat „dobrou výchovu“ (Allen a kol., 2021; Wagnsson a kol., 2023). Tyto trendy „dobrého rodičovství“ se navíc týkají i rodičů dětí předškolního věku (viz Allen a kol., 2021). Podle jednoho z popisovaných výzkumů (Sjodin & Roman, 2018) se dokonce zdá, že přesahují i třídní hranice.

Stručně řečeno tak lze na základě zjištění různých studií tvrdit, že jednou z příčin přihlašování dětí do organizovaných sportovních aktivit byla samotná společnost či komunita a společenské normy spojené s rodičovstvím.

Komeracionalizace

Nelze však zároveň opomenout faktor, který sportovní participaci umožňuje či podporuje, a to je komercializace sportovních klubů (Wagnsson a kol., 2023) a také rozvoj franšíz, které takové organizované aktivity nabízejí (Allen a kol., 2021; Velija & Allen, 2024). Jak již bylo řečeno, rodiče ve studii Wagnssona a kol. (2023) volí komerčně řízené mládežnické kluby pro zachování času a zároveň pro to, aby zůstali „zodpovědnými rodiči“. Co se týče rozvoje franšíz, ten se týká především dětí předškolního věku a je rozšířen v Anglii. Studie Johansena a Greena (2019) dokonce přichází se zjištěním, že prvotní zájem o sport nevytvářejí u dětí rodiče, jak bylo předpokládáno, ale marketingové strategie oněch klubů či programů.

Na závěr této části je třeba poukázat na několik věcí. Nejprve na „ojedinělý“ výzkum Scattergooda (2023), v němž rodiče projevovali vůči organizovanému i volnočasovému sportování apatii. Tito rodiče sportu jednak nepřikládali důležitost, jednak se nevymezovali vůči nadměrnému času, který děti tráví u obrazovky a nemůžeme zde spatřit ani vliv společenských očekávání na samozřejmost nebo nutnost sportování. Zároveň se v tomto

³⁰ Tyto body se vesměs shodují s tím, co několik let předtím již tvrdil Coakley (2007), a tak je v tomto případě Wheeler a Green (2019) pouze potvrzují, ačkoliv je představují jako své vlastní závěry. Coakleyho závěry jsou nicméně prezentovány v teoretické části.

výzkumu neobjevily ani žádné typy podpory ze stran rodičů, naopak se objevily i případy negativního vlivu. Tato studie však může docházet k odlišným výsledkům z toho důvodu, že se zakládá na rozhovorech s dětmi, a to navíc s dětmi z dělnických rodin.

Za druhé je třeba ještě jednou konstatovat, že se tato „normativnost“ týká též rodičů dětí předškolního věku. I tito rodiče se tedy pod vlivem rostoucí komercializace cítili zodpovědní za rozvoj různých dovedností svých dětí.³¹

A zatřetí je třeba i v této části vzít v potaz to, že se společenské jevy jako „normativnost“ a „komercializace“ nejen ve zkoumaných studiích (též např. v Dukes & Coakley, 2002) vztahují zejména na rodiče s vyšším společenským postavením. Představy o sportování dětí či jeho důležitosti se tak nemusejí týkat všech rodičů stejnou měrou.

5.3. Rodičovské praktiky

V této části se zaměříme na to, jakými způsoby a proč vůbec se rodiče ve sportování dětí angažují, jak konkrétně dětem v participaci pomáhají či naopak nepomáhají a podle čeho se způsoby podpory liší.

Úvodem je třeba krátce navázat na předešlou sekci o příčinách sportování dětí a zmínit i zde onu normativnost. Stejně jako se očekává to, že děti budou sportovat, očekává se od rodičů i příslušná podpora či angažovanost a rodiče se tak, ačkoliv různou měrou, podílejí na sportovních aktivitách svých dětí.

5.3.1. Typy podpory

Rodiče se na sportovní participaci dětí podílejí různými způsoby. Například ve výzkumu Johansena a Greena (2019) se popisují dva typy podpory, kterými rodiče usnadňují či napomáhají ve sportovní účasti. Prvním typem je podpora emocionální, jež se zakládá nejen na prosté přítomnosti rodičů na sportovních akcích, ale také na pozdější zpětné vazbě, která může děti povzbuzovat nebo posilovat jejich vztah ke sportu. Druhým typem je podpora instrumentální, jež se zakládá na zajišťování potřeb a dalších „technických“ věcí. Pod tento typ nespadá pouze to, že rodiče zajišťují vybavení a platí členství, ale též například dovážení dětí na tréninky. Takové typy podpory se objevovaly i v jiných studiích.

³¹ Takové tvrzení umožňují zjištění všech třech studií, které se na děti předškolního věku zaměřovaly.

5.3.2. Míra podpory

Typ či míra podpory může být ovlivněna jak sportovním kapitálem, kterým rodiče disponují, tak také třídním postavením a genderem. Například u otců z ekonomické elity střední třídy se ve výzkumu Stefansen a kol. (2018) objevuje tzv. „hluboká angažovanost“, jež se vyznačuje účastí na naprosté většině sportovních zápasů, individuálním „koučováním“ či pozápasovými rozbory. Tito otcové tedy podporují dítě mnoha různými prostředky, což si vyžaduje jak časovou, tak také emocionální investici, přičemž v mnohých případech je pak sportovní vývoj dítěte ze stran otců považován za jejich „osobní projekt“, což může mít jak pozitivní, tak i své stinné stránky.

Na „opačném pólu“ můžeme vidět rodiče z výzkumu Scattergooda (2023), kteří vůči organizovanému sportu či šířeji pojaté fyzické aktivitě projevovali silnou apatii a neprojevovali tedy žádné typy podpory. Objevily se dokonce případy, kdy rodiče měli na sportovní účast přímo negativní vliv, když kvůli svému nezájmu o sport a nízkému sportovnímu kapitálu například odmítali děti na aktivity dovážet.

Ve studii Stefansen a kol. (2018) se též, v protikladu k typu hluboké angažovanosti, objevují rodiče se „standardní normou angažovanosti“, kteří se vyznačovali tím, že dovážení na tréninky považovali za stresující a sledování zápasů nepovažovali za obohacující či důležité. Právě stres či únava z podporování dítěte ve sportu byla ve výzkumech zmiňována, a to povětšinou v návaznosti na nedostatek času rodičů (např. Wagnsson a kol., 2023). Wheeler a Green (2019) dokonce zmiňují, že participace v organizovaných aktivitách je natolik časově a energeticky náročná, že ohrožuje vztah mezi manžely.

5.3.3. Pohled dětí

Pohled samotných dětí na míru angažovanosti rodičů zprostředkovává výzkum Strandbu a kol. (2019). V této studii je v souvislosti s rodičovskou podporou zjištěno, že děti obecně tuto podporu přijímají, váží si jí a považují ji za vhodnou i v nepříjemných momentech. Děti však považovaly za důležité, aby rodiče nebyli angažovaní příliš a udržovali svou angažovanost v určitých mezích. V rámci skupinových rozhovorů děti považovaly jednoho příliš angažovaného rodiče za „horrorový příběh“ (Strandbu a kol., 2019, s. 74).

5.3.4. Genderové rozdíly

Gender je faktorem, který rodičovskou angažovanost či její podobu ovlivňuje. Jak již bylo řečeno, tzv. „hluboká angažovanost“ (Stefansen a kol., 2018) se týkala především otců.

Otcové totiž měli větší šanci osvojit si sportovní kapitál, a cítit se tak v aktivní participaci ve sportování dětí kompetentnější než matky. Autoři studie (Stefansen a kol., 2018) se přitom odvolávají na Coakleyho (2006). Určitý rozdíl v praktikách mezi otci a matkami popisuje také Sohun a kol. (2021), přičemž matky se více podílely na strategickém plánování, zatímco otcové se na fyzické aktivitě více „spolupodíleli“.

5.4. Třídní rozdíly v rodičovství a sportovní participace

5.4.1. Organizované aktivity

Tato část analýzy je zaměřena na třídní rozdílnosti v rodičovských praktikách vzhledem ke sportovní participaci. Jedná se o téma, které je obsáhlé a s mnohými dalšími analyzovanými tématy se překrývá, bylo však od ostatních oddělené nejen kvůli přehlednosti, ale zároveň kvůli jeho důležitosti. Většina zde studovaných studií vychází z konceptů autorky Lareau (2002),³² které jsou popsány v teoretické části bakalářské práce, a tak zde nebudou pro přehlednost a snahu vyzvednout zkoumané studie obšírněji opětovně popisovány. Krátce řečeno však studie vycházely z představy dvou na třídním postavení odlišných výchovných způsobů, které mají za následek odlišnosti v každodenním životě.

Výchovné způsoby a organizované aktivity

Studie Wheeler (2018), zakládající se na Lareau (2003), dochází k několika závěrům, přičemž s některými se shodují i výzkumy další. Wheeler zjistila, že dělnické rodiny měly více fyzických překážek pro vstup do organizovaných aktivit, tyto rodiny navíc měly omezené nejen ekonomické, ale také sociální zdroje. Rodiče ze střední třídy se do aktivit svých dětí více zapojovali, pravidelněji sledovali rozmanité oblasti rozvoje dítěte, a zároveň se na výchově podíleli prostřednictvím zavedení vyššího počtu pravidel či omezení vzhledem k tomu, jaké chování rodiče po dětech požadovali. Pro děti ze střední třídy platilo, že měly strukturovanější život, což souvisí s tím, že si osvojovaly větší počet různých organizovaných aktivit (Wheeler, 2018). Dílčí rozdíly mezi specifickými vzorci výchovy blíže popsala právě Lareau (2002), což je přiblíženo i v teoretické části práce.

To, že se děti vyšších tříd věnují většímu počtu organizovaných sportovních aktivit a že se věnují rozmanitějšímu spektru aktivit, potvrzují i další studie (Hobson a kol. 2024; Sohun a kol., 2021; Wheeler a kol., 2019). Zjištění tedy podporují tvrzení Lareau (2002)

³² Případně z Lareau (2003) či z Lareau (2011).

v tom, že pro rodiče ze střední třídy je typická tzv. „koordinovaná kultivace“.

K určitému progresu v současném bádání však dochází v rámci popisu výchovného způsobu dělnických tříd. Zatímco Lareau spatřuje hlavní aspekt v záměrném ponechávání autonomie, Wheeler (2018) nahlíží příčinu tohoto typu zejména v nedostatku zdrojů. Tento způsob výchovy označuje jako „nezbytnou pomoc“, čímž poukazuje na to, že rodiče nemají prostředky k tomu, aby zajistili natolik strukturovaný život jako tomu je u středních vrstev společnosti. Nejde však nutně o něco záměrného, jak to nahlížela Lareau.

Časová chudoba

Zatímco Wheeler (2018) a Sohun a kol. (2021) tvrdí, že výchovný styl u rodičů dělnických tříd, jenž spočívá mimo jiné v onom nižším počtu organizovaných aktivit, je ovlivněn především nedostatkem ekonomických zdrojů, tak Sjödín a Roman (2018) spatřují příčinu v nedostatku času. Respondenti totiž právě časové problémy zmiňovali nejčastěji jakožto důvod pro nižší míru sportovní participace dětí. Autoři to nazývají „časovou chudobou“, jež je typická pro rodiče z dělnické třídy a spočívá v potížích při „skloubení“ pracovních a domácích povinností spolu s organizovanými aktivitami dětí. Tyto potíže však mají svůj původ v nedostatku kontroly nad pracovní dobou, a potažmo tedy v samotném typu profese. Typ profese přitom může zároveň být i jeden z faktorů, typicky ten nejpodstatnější, který ovlivňuje ekonomické zdroje, na něž klade důraz výše zmíněná Wheeler. Zdá se tedy, že ač jsou zjištění autorů v kontrastu, nemusí to tak nutně být.

5.4.2. Další rozdíly

Význam školy

Pro dělnické rodiny platilo, že děti byly závislé na školou zprostředkovaných aktivitách, zatímco u dětí z výše postavených rodin byla typická vyšší účast v aktivitách, které se školou nesovisely (Hobson a kol., 2024). Školy pak hrály zásadní roli v rozvoji již získaného sportovního návyku, přičemž školy, které jsou navštěvovány dětmi z vyšších tříd, umožňují dětem vykonávat větší počet i větší různorodost aktivit (Chapman a kol., 2024).

Orientace na budoucnost

Ve výzkumech se objevoval rozdíl mezi rodinami z dělnické a střední třídy v odlišné míře nahlížení či orientace na budoucnost. Tato orientace spočívá v tom, že participaci v organizovaných aktivitách rodiče nahlízejí z perspektivy zisku vhodných dovedností do budoucího života (Allen a kol., 2021; Sjödín & Roman, 2018; Wheeler, 2018). Dále Moret a Ohl (2019) zjišťují, že rodiny odlišně přistupují k přípravě alternativních profesních

strategií. Zatímco rodiny ze střední třídy rozvíjely i alternativní strategie či plány do budoucna pro případ, že by sportovní kariéry dětí nešly podle plánu, tak v rodinách dělnických se naopak alternativní plány neobjevovaly. Johansen a Green (2019) však nabízejí poněkud odlišné výsledky. Rodiče zde totiž vyjadřovali obavy především ze současnosti, nikoliv z budoucnosti svých dětí. Obávali se například tím, že by děti byly vyloučeny z kolektivu. V této studii se však závěry nezakládají na třídním postavení, a tak je obtížné tyto závěry porovnávat. S určitou obezřetností je pak tedy možné tvrdit, že jakási „budoucí perspektiva“ je dalším z třídních rozdílů v rodičovství a sportovní participaci.

Příčinu tohoto rozdílu Wheeler (2018) nachází v tom, že rodiče ze středních tříd podporují děti již od raného věku v tom, aby o svých snech přemýšleli a mluvili. Rodiče je pak k těmto snům vedou. To ale neplatí u rodičů z třídy dělnické, kteří o budoucnosti svých dětí, ať už vzdělanostní či profesní, ani nepřemýšlejí a nejsou tedy ani nijak „vedeny“. Chudé dělnické rodiny se dle Wheeler vyznačují tím, že si ani nedokážou představit dosažení lepšího postavení.

Homogenita

Další rozdíl, který se ve studiích ohledně třídního postavení objevuje, tkví v homogenitě. Ukazuje se, že rodiče ze střední třídy ve svém vztahu ke sportu či v rámci své angažovanosti nebo praktik sdílejí podobná přesvědčení, zatímco v dělnické třídě se rodiny v tomto ohledu více odlišují (Eriksen a kol., 2024; Sjödin & Roman, 2018; Stefansen a kol., 2018). Tento rozdíl má zřejmě příčinu v již několikrát zmiňované „normativnosti“ či vyvíjeném tlaku na „dobré rodičovství“, jež se apriori vztahuje zejména na rodiče střední a vyšší třídy (Dukes & Coakley, 2002).

Rozmanitost „uvnitř“ tříd

Že mohou být rodičovské postoje rozmanité u dělnických tříd ukazuje studie Eriksen a Stefansen (2022). V této studii někteří rodiče kladli na sport důraz a někteří nikoliv. Rozmanitost však lze spatřit také ve střední třídě. Jak již bylo popsáno výše, tzv. „hluboká angažovanost“ byla ve studii Stefansen a kol. (2018) typická pro muže z ekonomické frakce střední třídy. Ve studii věnované genderové problematice (Mennesson & Forté, 2018) však vidíme, že pro rodiny z kulturních vrstev platilo, že sportu nepřipisovaly takový význam. Je proto podstatné, abychom se vyvarovali generalizaci a nepředpokládali, že třídní postavení automaticky implikuje bližší či naopak apatičtější vztah ke sportu. I navzdory tomu lze tvrdit, že u střední třídy je pravděpodobnější vyšší názorová homogenita.

5.4.3. Závěrem k třídě

Třídní postavení se potvrzuje jako významný faktor ovlivňující jak rodičovskou participaci, tak také sportovní účast dětí, respektive její míru či typ. Výzkumy tak potvrzují, že třídní postavení ovlivňuje způsob výchovy ve vztahu k organizovaným aktivitám. Na základě zjištění zkoumaných výzkumů můžeme konstatovat, že u dětí z rodin střední třídy je vyšší pravděpodobnost strukturovanějšího života. Výzkumy dále poukazují i na další rozdíly v podobě homogenity, významu školy či orientace na budoucnost. Považují však za důležité, aby se ani jeden z výše popisovaných typů či způsobů výchovy nepovažoval za „lepší“ či „ideální“. Oba přístupy s sebou nesou určitá pozitiva, ale též negativa, což mimochodem, jak je uvedeno v teoretické části práce, zmiňuje též Coakley (2007).

5.5. Práce s teorií

V této části analýzy je poukazováno na to, jakým způsobem studie pracovaly s teorií a s pojmy, které byly představeny v teoretické části práce.

5.5.1. Užívané pojmy

Sportovní kapitál

Eriksen a Stefansen (2022) odkazují na pojem „rodinný sportovní kapitál“, jenž se zakládá na „míře zájmu o sport a hodnotě, která je sportu v rodině přisuzována“ (Strandbu a kol., 2020 in Eriksen & Stefansen, 2022). Právě tento „rodinný sportovní kapitál“ je klíčový pro pochopení toho, jaký vztah ke sportu rodiče mají. Ve výzkumu byly pozorovány dva odlišné přístupy ke sportu, zvané jako orientace, které se odlišovaly právě ve sportovním kapitálu. U rodičů, kteří disponovali vysokým sportovním kapitálem, byl sport prostředkem k začlenění do komunity. Sportovní kapitál rodičů může být dle Stefansen a kol (2018) i jedním z faktorů, které ovlivňují nárůst rodičovské participace, protože současní rodiče jsou první generací, která má z mládí zkušenosti se sportem jakožto s masovou záležitostí. Stejně tak může být sportovní kapitál v rodině příčinou toho, že se sportu přisuzuje vyšší hodnota než škole či vzdělání, což poté může výrazně ovlivnit další profesní kariéru (Moret & Ohl, 2019). Získaný sportovní kapitál byl dle studie Hobsona a kol. (2024) také výhodou při vstupu na školy zaměřené na tělovýchovu.

Stručně řečeno autoři tento pojem poměrně často využívali. Na sportovním kapitálu, kterým rodiče disponují, se totiž dají pozorovat rozdíly v přístupech rodičů ke sportu a tyto rozdíly se následně popisují do dalších studiemi analyzovaných oblastí.

Habitus

O „sportovním habitu“ s odkazem na Bourdieua (1984) pracuje Chapman a kol. (2024). Autoři došli k závěru, že soukromé školství tento typ habitu neutvářelo, naopak pouze poskytovalo příležitosti k tomu svůj vkus a zájmy spojené se sportem uplatnit a dále rozvíjet.

S „rodinným habitem“, jenž je popsán v teoretické části práce, pracuje například Scattergood (2023). Zjišťuje, že možnou příčinou rozdílů ve fyzické aktivitě dospělých je právě osvojení rozdílného rodinného habitu v průběhu dětství. Lidé si v tomto věku osvojují volnočasové aktivity, které jsou jejich třídnímu habitu příslušné a které jsou v rodinách sdíleny a také reprodukovány. S rodinným habitem pracují i další studie (Allen a kol., 2021; Mennesson & Forté, 2018; Palmer 2018; Wagnsson a kol., 2023), přičemž právě výzkum Palmer (2018), jenž se zaměřuje na formování rodinné kultury ze stran prarodičů, zjišťuje, že členové rodiny napříč všemi třemi generacemi sdíleli ohledně pohybové aktivity podobná přesvědčení. Studie tak poukazuje na to, že se dispozice k pohybové aktivitě v rodinách reprodukuje, a to i z perspektivy třígeneračních rodin (Palmer, 2018, s. 13). Mennesson a Forté (2018) navíc tvrdí, že rodinný habitus jakožto pojem obsahuje i vztahy k genderovým normám, tedy jejich dodržování či naopak jejich zpochybňování.

Rodinný habitus se tak ukazuje jako jeden z klíčových konceptů, který se v současném bádání v tomto tématu využívá. Děti si na základě toho, k čemu jsou vedené či nevedené v raném věku, osvojují takové aktivity, které jednak přísluší jejich třídnímu postavení a které jednak podporují či nepodporují jejich rodiče. Ovšem nejenom rodinný habitus, nýbrž všechny z výše popisovaných pojmů se vztahují k určité reprodukci vztahu ke sportu uvnitř rodiny.

5.5.2. Autoři (Coakley, Bourdieu, Lareau)

Úvodem je třeba říci, že nelze jasně rozdělit studie, které vycházejí z Bourdieua a studie, jež odkazují na Coakleyho. To má zřejmě příčinu v tom, co již bylo nastíněno v teoretické části práce, tedy, že Coakley rozpracovává Bourdieův pojem habitus, a tak jednotlivé výzkumy v tomto tématu často vycházejí z obou autorů či na oba autory odkazují. Na oba autory odkazují jak studie, které se snaží porozumět rodičovským praktikám, tak také například ty studie, jež se zabývají příčinami zapojování dětí do sportovních programů. Na Coakleyho ovšem výzkumy často odkazují v souvislosti s tématem „dobrého rodičovství“, v analýze označované obecněji jako „normativnost“. A v souvislosti s Bourdieuem byly užívány různé, často reformulované, pojmy, které měly za cíl co

nejpřesněji zachytit rodinný kontext, typicky v návaznosti na třídní postavení, ve vztahu ke sportu.³³

Ukázalo se však, že v oblasti zaměřené na rodinu a její vliv na sportování dětí je v současném bádání stále klíčovou Lareau. A to nejen v tom, že na autorčiny koncepty výzkumy často odkazují nebo z nich přímo vycházejí, ale též v tom, že je kriticky nahlíží a případně i revidují. Příkladem mohou být práce Wheeler (2018) či Wheeler a Greena (2019), jež se s Lareau neshodují v popisu rodičovské výchovy dělnických tříd, přičemž odlišnosti jsou popsány výše. S konceptem „nezbytné pomoci“ právě od Wheeler navíc následně pracují i další výzkumy, jež jsou součástí této práce (např. Sohun a kol., 2021; Scattergood, 2023). Práce Lareau jsou tedy nadále velmi vlivné.

5.6. Shrnutí

Domnívám se, že závěrem je třeba alespoň krátce reflektovat studie, které zde byly analyzovány. Konkrétně jejich případné nedostatky. Kromě reflexe těchto nedostatků zde podávám také velmi stručné shrnutí témat, kterými se jednotlivé studie zabývaly.

5.6.1. Nedostatky výzkumů

Žádná ze zde zkoumaných studií neklade důraz na etnicitu, což je jistě určitou slabinou, protože i etnická příslušnost může ovlivňovat postoje ke sportu (např. Eriksen & Stefansen, 2022).³⁴ Dále pouze jedna práce zkoumá vliv širší rodiny, konkrétně prarodičů, a ačkoliv dospívá k zajímavým zjištěním ohledně reprodukce dispozic k fyzické aktivitě, tak by si tento pohled jistě zasloužil více prostoru pro bližší porozumění. Stejně tak je to i s genderovou perspektivou. Leč se v práci nacházejí dvě studie, jež se zakládají na genderové problematice, jedná se o nedostatečný vzorek a jistě by právě na gender dětí i rodičů měl být kladen větší důraz, což mimo jiné tvrdí též Gatouillat a kol. (2020). Dále se také pouze jedna studie (Gatouillat a kol., 2020) zaměřuje na důvody zanechávání sportovní účasti, což je v sociálních vědách zkoumaným tématem.³⁵

Dále je třeba upozornit na fakt, že ve výzkumech nebyla formulována zjištění

³³ Těmito pojmy jsou především kapitál, jehož formy jsou popsány též v úvodní části analýzy, a habitus, kterému je věnován závěr předchozí části analýzy.

³⁴ Dovolují si na tomto místě odkázat na knihu Craiga (2016), jež podává základní vhled mimo jiné i právě do oblasti etnické příslušnosti, či širěji, rozmanitosti ve sportu.

³⁵ Například Espedalen a Seippel (2022), kteří mimo jiné přicházejí se zjištěním, že zanechání sportu u mládeže s nižšími zdroji je způsobeno zejména rodinou.

v závislosti na typech rodiny, formách rodinného soužití či struktury rodiny.³⁶ Ačkoliv je to i jeden z důvodů, proč fenomén rodiny nebyl více zahrnut do teoretické části, domnívám se, že mohou mít právě různé typy rodin na organizaci každodenního života dětí vliv. Studie jsou navíc zaměřené zejména na rodiče, pouze jedna studie se zabývá vlivem prarodičů.³⁷

5.6.2. Závěrečná reflexe výzkumů

Na závěr analýzy si dovoluji krátké shrnutí témat, kterým se studie věnovaly. Z kvalitativně zaměřených výzkumů zkoumající téma sportovní participace a vlivu rodiny vyplynulo, že se současné bádání ubírá především směrem zkoumání rodičovství a rodičovských praktik. V některých příkladech jednotlivé výzkumy samy formulují svá tvrzení ohledně třídní odlišnosti anebo se zaměřují jen na jednu z tříd a zjišťují, v čem či zda vůbec jsou postoje rodičů ke sportu a organizovaným aktivitám rozmanité nebo v čem se naopak shodují. Značná část studií pracuje s myšlenkami normativnosti v podobě „dobrého rodičovství“, což se váže nejen na samotné sportování dětí, ale též na rodičovskou angažovanost.

³⁶ Některé z vybraných výzkumů však zmiňují strukturu rodiny v souvislosti s jedním či dvěma rodiči. Nestaví na tom však své závěry.

³⁷ Strukturu rodiny a její závislost na sportovní participaci řeší například Quarmby a Dagkas. (2010) a mimo jiné zjišťují, že děti z neúplných rodin byly méně aktivní než děti z rodin úplných.

6. Závěr

Tato přehledová stat' si kladla za cíl zjistit stav současného bádání o vlivu rodiny a jejího třídního postavení na sportovní participaci dětí. Druhým cílem bylo odhalit, v čem se liší přístup rodičů ke sportu a které faktory, včetně třídy, mají na rozdílné přístupy vliv. A třetím cílem bylo pochopit, jakým způsobem se v této oblasti využívají koncepty dvou autorů, kterými jsou Bourdieu a Coakley. Na základě 20 vybraných studií jsou v teoretické části představena teoretická východiska, z nichž samotné studie čerpají a která jsou součástí kritérií výběru. Po metodologické části, v níž je představen žánr této práce, kritéria výběru a proces vyhledávání studií, následuje přehled jednotlivých studií. V tom bylo představeno teoretické zakotvení studií, užitá metodologie a zjištění. Na základě vybraných studií práce v analytické části formuluje čtyři hlavní témata, kterými se současné empirické výzkumy zabývají.

V rámci prvního tématu, v němž se analyzovaly zjištění spojené s příčinami sportovní participace dětí, práce dochází k několika závěrům. Co se týče percepce přínosů sportování ze stran rodičů, ukazuje se, že sport je vnímán jako prostředek k zisku jednak, dle rodičů potřebného, fyzického kapitálu, jednak kapitálu sociálního a též jako možnost, jak budovat charakter. Sport je též spojován se zdravým životním stylem, a tak je rodiči chápán též jako „prostředek ke zdraví“. Zajímavé je, že se ve výzkumech neobjevuje důraz na zábavu nebo radost, či alespoň se neobjevuje tak často v porovnání s výše popsanými tzv. vnějšími přínosy.

Ukázalo se však, že za jednotlivými volbami rodičů ohledně sportování dětí stojí též širší sociokulturní souvislosti. Analyzována byla nejprve „normativnost“. Bylo zjištěno, že se rodiče cítí být zodpovědní za rozvoj různých dovedností svých dětí, čehož se snaží dosáhnout právě sportem. Být „dobrým rodičem“ se ovšem netýká pouze toho, aby rodiče své děti do sportu přihlašovali, nýbrž také toho, aby se i oni sami sportování dětí určitým způsobem účastnili. Zdá se také, že se tato očekávání pojí i s rodiči dětí předškolního věku. Typicky se však tato normativnost týká rodin ze střední třídy.

Dále, jako druhý významný faktor, se ukázala také komercializace. Komercializace sportovních programů umožňuje rodičům své děti přihlašovat a prostřednictvím marketingových strategií se komerčně řízené podniky snaží rodiče, a ukázalo se, že i děti, k přihlášení přimět. V neposlední řadě může komerční řízení znevýhodňovat děti z dělnických rodin, což implikuje důležitost třídního postavení.

Navazujícím tématem byly samotné praktiky rodičů, kterými své děti ve sportu

podporovali. Respondenti se napříč výzkumy v podporování lišili. Zatímco někteří byli typičtí pro svou tzv. „hlubokou angažovanost“, někteří byli ke sportu apatičtí. Lze však typy podpory charakterizovat jako instrumentální a emocionální. Rozdíly v této podpoře spočívaly jak například v genderu, tak také v třídním postavení. Právě třídní rozdíly jsou třetím tématem, které bylo analyzováno. Třídní postavení je faktorem, který implikuje určitý způsob výchovy, přičemž ten který způsob obsahuje i určitý vztah k organizovaným aktivitám, a to včetně těch sportovních. Z analýzy vyplývá, že rodiče z dělnické třídy musí čelit různým překážkám, což má na jejich vztah ke sportu vliv.

Ukázalo se tedy, že třída promlouvá jak do oblastí „normativnosti“ a komercializace, tak také do rodičovských praktik, přičemž například větší míru rodičovské angažovanosti lze předpokládat u výše postavených rodin. Navíc byly kromě přístupu k organizovaným aktivitám zjištěny i další třídní rozdíly, například v podobě „orientace na budoucnost“ nebo v „časové chudobě“. Ačkoliv byla v souvislosti s typem rodičovské výchovy středních tříd, který je označován jako „koordinovaná kultivace“, zpozorována i jistá negativa, lze konstatovat, že děti z dělnické třídy nejsou k organizovanému sportu vedené v takové míře jako děti z rodin střední třídy. Tyto děti se tak v souvislosti se sportovní participací dají označit za znevýhodněné. Tím je zodpovězen jeden z cílů bakalářské práce, třída je totiž klíčovým faktorem, který ovlivňuje rodičovské praktiky i přístup ke sportu, potažmo celou výchovu. Je však třeba dodat jednak to, že výzkumy v tomto smyslu spíše potvrzují to, co se předpokládalo a co je obsaženo i v teoretické části, ačkoliv ji výzkumy rozšiřují. A jednak to, že se v současnosti některé z výzkumů snaží blíže porozumět rozmanitosti uvnitř jednotlivých tříd.

V posledním tématu analýzy byly rozebrány koncepty dvou zmíněných autorů, které se ve studiích využívaly k popisu rodinného kontextu ve vztahu ke sportu. Zjistilo se, že koncepty jsou různě upravovány, stále je však Bourdieu využívánou oporou. Pro popis reprodukce vztahu ke sportu se kromě dalších pojmů jako klíčový ukázal rodinný habitus, který s odkazem na Bourdieua formuluje Coakley a který kromě postojů rodičů zahrnuje též strukturální proměny či širší sociokulturní kontext.

Současné, ač vymezené, bádání je tak zaměřené především na rodičovství a s ním spojené okolnosti. Ve studiích se neobjevuje důraz na další rodinné příslušníky, není řešen vliv rodinné struktury nebo třeba etnicity. Je zjištěno, v čem rodiče nahlízejí přínosy sportování, co ovlivňuje jejich volby ohledně přihlašování dětí do sportovních aktivit, proč se rodiče ve sportu angažují, jaký faktor definuje rozdíly mezi rodičovskými přístupy, jaké koncepty se používají a jaký je stav současného bádání. Bylo by jistě přínosné, kdyby se

další výzkum zaměřil více na percepci sportování samotných dětí a zjistil, zda očekávání rodičů korelují s tím, co od sportu očekávají děti či mládež. Práce však slouží jako přehled současného sociologického výzkumu o vlivu rodiny na sportování dětí a může být vhodným podkladem pro vlastní výzkum, jenž by byl zaměřený například na Českou republiku.

Seznam literatury

- Allen, G., Velija, P., & Dodds, J. (2021). 'We just thought everyone else is going so we might as well': Middle-class parenting and franchised baby/toddler swimming. *Leisure Studies*, 40(2), 169–182. <https://doi.org/10.1080/02614367.2020.1820555>
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17(6), 819–840. <https://doi.org/10.1177/053901847801700603>
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1998). *Teorie jednání*. Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy.
- Coakley, J. (1992). Burnout among adolescent athletes: A personal failure or social problem? *Sociology of Sport Journal*, 9(3), 271–285. <https://doi.org/10.1123/ssj.9.3.271>
- Coakley, J. (2006). The good father: Parental expectations and youth sports. *Leisure Studies*, 25(2), 153–163. <https://doi.org/10.1080/02614360500467735>
- Coakley, J. (2007). *Sports in society: Issues & controversies* (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill Higher Education.
- Coakley, J. (2010). The “logic” of specialization: Using children for adult purposes. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 81(8), 16–25. <https://doi.org/10.1080/07303084.2010.10598520>
- Craig, P. (2016). *Sport sociology* (3rd ed.) SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781473983687>
- Dukes, R. L., & Coakley, J. (2002). Parental commitment to competitive swimming. *Free Inquiry in Creative Sociology*, 30(2), 185–197.
- Eco, U. (1997). *Jak napsat diplomovou práci*. Votobia.
- Eriksen, I. M., & Stefansen, K. (2022). What are youth sports for? Youth sports parenting in working-class communities. *Sport, Education and Society*, 27(5), 592–603. <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1894114>

- Eriksen, I. M., Stefansen, K., Fjogstad Langnes, T., & Walseth, K. (2024). The formation of classed health lifestyles during youth: A two-generational, longitudinal approach. *Sociology of Health & Illness*, 46(1), 137–152. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.13695>
- Espedalen, L. E., & Seippel, Ø. (2022). Dropout and social inequality: Young people's reasons for leaving organized sports. *Annals of Leisure Research*, 27(2), 197–214. <https://doi.org/10.1080/11745398.2022.2070512>
- Furusa, M. G., Knight, C. J., & Hill, D. M. (2020). Parental involvement and children's enjoyment in sport. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 13(6), 936–954. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2020.1803393>
- Gatouillat, C., Griffet, J., & Travert, M. (2020). Navigating the circles of social life: Understanding pathways to sport drop-out among French teenagers. *Sport, Education and Society*, 25(6), 654–666. <https://doi.org/10.1080/13573322.2019.1643300>
- Hobson, M. R., Sandford, R., Stirrup, J., & Wiltshire, G. (2024). Social class and the cultivation of capital: Undergraduate PE students' socialisation in sport and physical activity. *Sport, Education and Society*, 29(3), 267–281. <https://doi.org/10.1080/13573322.2022.2146084>
- Chapman, G., Cock, S., & Swain, S. (2024). A matter of distinction? A case study examining the development of a sporting habitus amongst male sixth-form pupils in a private school in the United Kingdom. *International Journal of the Sociology of Leisure*, 7, 129–153. <https://doi.org/10.1007/s41978-023-00149-7>
- Jakubowska, H., & Byczkowska-Owczarek, D. (2018). Girls in football, boys in dance. Stereotypization processes in socialization of young sportsmen and sportswomen. *Qualitative Sociology Review*, 14(2), 12–28. <https://doi.org/10.18778/1733-8077.14.2.02>
- Johansen, P. F., & Green, K. (2019). 'It's alpha omega for succeeding and thriving': Parents, children and sporting cultivation in Norway. *Sport, Education and Society*, 24(4), 427–440. <https://doi.org/10.1080/13573322.2017.1401991>
- Lareau, A. (2002). Invisible inequality: Social class and childrearing in black families and white families. *American Sociological Review*, 67(5), 747–776. <https://doi.org/10.1177/000312240206700507>

- Lundvall, S., & Thedin Jakobsson, B. (2021). To move on... – A comparative study of Swedish adolescents in a changing sport and leisure-time landscape. *European Journal for Sport and Society*, 18(1), 82–97. <https://doi.org/10.1080/16138171.2020.1823692>
- Mareš, J. (2013). Přehledové studie: jejich typologie, funkce a způsob vytváření. *Pedagogická orientace*, 23(4), 427–454. <https://doi.org/10.5817/PedOr2013-4-427>
- Mennesson, C., & Forté, L. (2018). Gender construction in sports, family habitus and “gender regime.” *Society Register*, 2(1), 99–112. <https://doi.org/https://doi.org/10.14746/sr.2018.2.1.06>
- Moret, O., & Ohl, F. (2019). Social class, the elite hockey player career and educational paths. *International Review for the Sociology of Sport*, 54(8), 899–920. <https://doi.org/10.1177/1012690218765759>
- Novotná, H., Špaček, O., & Šťovíčková Jantulová, M. (Eds.). (2019). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií
- Palmer, V. J. (2018). Grandparents’ contribution to a family culture of physical activity. *Gérontologie et société*, 40(156), I–XVI. <https://doi.org/10.3917/gsl.156.0162>
- Quarmby, T., & Dagkas, S. (2010). Children’s engagement in leisure time physical activity: Exploring family structure as a determinant. *Leisure Studies*, 29(1), 53–66. <https://doi.org/10.1080/02614360903242560>
- Qunito Romani, A. (2019). Parental behaviour and children’s sports participation: Evidence from a Danish longitudinal school study. *Sport, Education and Society*, 25(3), 332–347. <https://doi.org/10.1080/13573322.2019.1577235>
- Růžička, M., & Vašát, P. (2011). Základní koncepty Pierra Bourdieu: Pole–kapitál–habitus. *AntropoWebzin*, 7(2), 129–133.
- Scattergood, A. J. (2023). ‘My mum just wants me out of the house’: The leisure lifestyles of white-working class adolescents. *Leisure Studies*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/02614367.2023.2261654>
- Sjödín, D., & Roman, C. (2018). Family practices among Swedish parents: Extracurricular activities and social class. *European Societies*, 20(5), 764–784. <https://doi.org/10.1080/14616696.2018.1473622>

- Sohun, R., MacPhail, A., & MacDonncha, C. (2021). Physical activity parenting practices in Ireland: A qualitative analysis. *Sport, Education and Society*, 26(3), 281–294. <https://doi.org/10.1080/13573322.2020.1723520>
- Stefansen, K., Smette, I., & Strandbu, Å. (2018). Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports. *Sport, Education and Society*, 23(2), 162–172. <https://doi.org/10.1080/13573322.2016.1150834>
- Strandbu, Å., Stefansen, K., Smette, I., & Sandvik, M. R. (2019). Young people's experiences of parental involvement in youth sport. *Sport, Education and Society*, 24(1), 66–77. <https://doi.org/10.1080/13573322.2017.1323200>
- Šanderová, J., & Miltová, A. (2005). *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: Několik zásad pro začátečníky*. Sociologické nakladatelství.
- Tomlinson, A. (2004). Pierre Bourdieu and the sociological study of sport: Habitus, capital and field. In: R. Giulianotti (Ed.), *Sport and modern social theorists* (pp. 161–172). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230523180_11
- Valjent, Z., & Flemer, L. (2010). Kdo nejvíce přivádí mládež ke sportu? *Studia sportiva*, 4(2), 85–95. <https://doi.org/10.5817/StS2010-2-10>
- Velija, P., & Allen, G. (2024). 'Every day we'd have an arranged activity, so she'd have football, swimming, dance, gymnastics': A sociological analysis of parenting and sports-based enrichment activities for the under-fives. *International Review for the Sociology of Sport*. 1–18. <https://doi.org/10.1177/10126902241238236>
- Wagnsson, S., Augustsson, C., & Jordan, M. (2023). To pay or not to pay? Parents' view of the commercialisation process in children and youth sports. *European Journal for Sport and Society*, 21(2), 188–207. <https://doi.org/10.1080/16138171.2023.2265719>
- Watchman, T., & Spencer, N. L. I. (2019). 'What are you doing for your kids?' Exploring messages and Canadian parents' decisions and perspectives in children's sport and free play. *Leisure Studies*, 39(3), 341–354. <https://doi.org/10.1080/02614367.2019.1703140>
- Wheeler, S. (2018). 'Essential assistance' versus 'concerted cultivation': Theorising class-based patterns of parenting in Britain. *Pedagogy, Culture & Society*, 26(3), 327–344. <https://doi.org/10.1080/14681366.2017.1401551>

Wheeler, S., & Green, K. (2014). Parenting in relation to children's sports participation: Generational changes and potential implications. *Leisure Studies*, 33(3), 267–284. <https://doi.org/10.1080/02614367.2012.707227>

Wheeler, S., & Green, K. (2019). 'The helping, the fixtures, the kits, the gear, the gum shields, the food, the snacks, the waiting, the rain, the car rides ...': Social class, parenting and children's organised activities. *Sport, Education and Society*, 24(8), 788–800. <https://doi.org/10.1080/13573322.2018.1470087>

Wheeler, S., Green, K., & Thurston, M. (2019). Social class and the emergent organised sporting habits of primary-aged children. *European Physical Education Review*, 25(1), 89–108. <https://doi.org/10.1177/1356336X17706092>